

SOLI DEO GLORIA

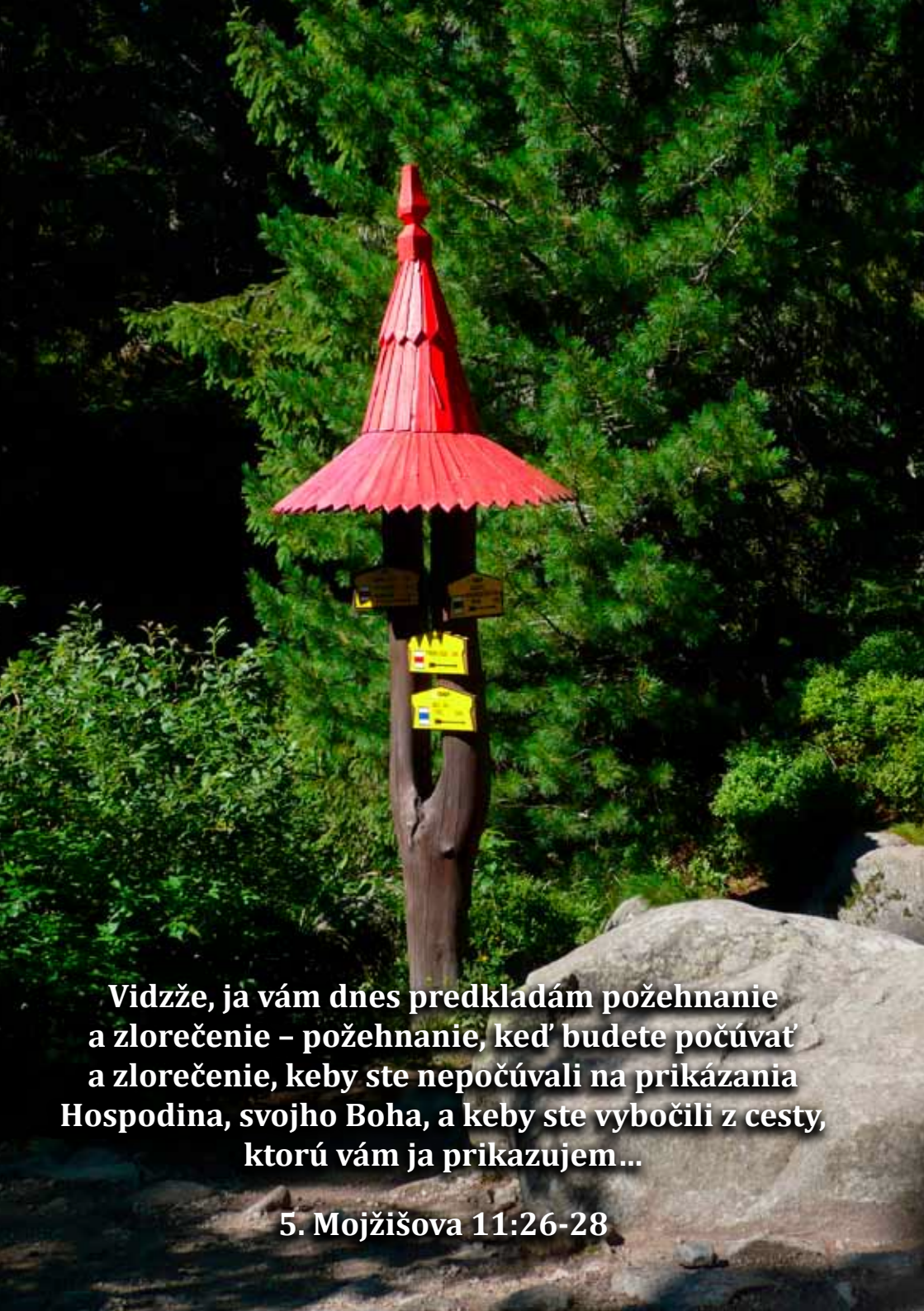
Solas

číslo 63

leto 2024



**len jedno
je potřebné**



**Vidzže, ja vám dnes predkladám požehnanie
a zlorečenie – požehnanie, keď budete počúvať
a zlorečenie, keby ste nepočúvali na prikázania
Hospodina, svojho Boha, a keby ste vybočili z cesty,
ktorú vám ja prikazujem...**

5. Mojžišova 11:26-28

Prvorodený z mŕtvych

Si hodný klaňania a chvály,
ó, Ježišu, Ty, Pane náš,
pred naším užasnutým zrakom
sláv Tvojich večných žiari jas.

Či veľkosť Tvojej osobnosti
mdlý ľudský jazyk vypovie?
Veď v Tebe, Pane velebený,
úžasná plnosť Božstva dlíe.

Ty všetkého si Stvoriteľom
a žiariš Božou velebou,
podstaty Boha výrazom si,
padáme v úcte pred Tebou.

Stvorenia prvorodený si,
prvorodený z mŕtvych tiež,
si slávna hlava zhromaždenia,
vo všetkom prvenstvom sa skvieš.

E. R. Patchett

obsah

Alfa i Omega	2	Izrael v dejinách spásy – 8. časť	18
Len jedno je potrebné	5	Na podobu Ježiša – 3. časť	41
Kvas pokrytectva	7	Oprava v 62. čísle	44
Spasenie z viery – 4. časť	9	Oznam	44

Neprehliadnite oznam na str. 44

Alfa i Omega

Ja som Alfa i Omega – hovorí Pán Boh, ktorý je, ktorý bol a ktorý príde, Všemohúci.
Zjavenie 1:8

Ja som Alfa i Omega, počiatok i koniec, prvý i posledný!
Zjavenie 22:13

Všimli sme si, že keď Boží Duch predstavuje v Písme Krista v stave, ktorý zahrnuje jeho ľudskú prirodzenosť, vždy chráni veľkosť jeho slávnej osoby taktiež tým, že ho okamžite predstavuje v spojení s jeho božstvom? Lebo hoci sa stal človekom, On je tým, čím aj vždy bol: „Boh požehnaný naveky“ (*Rímskym 9:5*).

V Matúšovi v 1. kapitole sa ohlasuje, že Kristus sa mal narodiť z Márie, a hneď sa oznamuje, že jeho meno nazvú „*Emanuel, čo je preložené: S nami Boh*“. Aj v evanjeliu Jána skôr ako sa hovorí, že Slovo sa stalo telom, vyhlasuje sa, že „*Slovo bolo u Boha a to Slovo bol Boh*“. V Liste Židom sa jeho človečenstvo ukazuje v kňazskom charaktere, ale v kapitole 1 sa o ňom hovorí: „*Trón tvoj, ó Bože, je na veky vekov*“. V Liste Kolosenským je predstavený ako hlava každého kniežatstva a moci, ako človek (*Kolosenským 2:10*) a hovorí sa aj to, že sa zalúbilo Otcovi, aby v ňom prebývať všetkej plnosti (*1:19*). Z týchto príkladov, medzi mnohými inými, rozumieme, že nech vidíme Krista ako človeka v akomkoľvek vzťahu, je podstatné, aby sme zároveň mali na pamäti veľkosť jeho osoby hodnej klaňania sa.

Predstavenie Krista v prvej a poslednej kapitole knihy Zjavenia je hodné toho, aby sme si ho všimli. V prvej

kapitole čítame: „Ja som Alfa i Omega – hovorí Pán Boh, ktorý je, ktorý bol a ktorý príde, Všemohúci.“ A v poslednej kapitole ten, ktorý vystupuje ako „Ja, Ježiš“, predstavuje sa ako „Alfa i Omega, počiatok i koniec, prvý i posledný“. Ten, ktorý hovorí v poslednej kapitole „Ja, Ježiš“, je veľký Jahve, Ja Som, Všemohúci, z prvej kapitoly tejto knihy. Aký to úvod ku knihe, v ktorej je predstavený ako Syn človeka, ktorý kráča uprostred zhromaždení!

Aby sme mohli rozjímať o sláve Pána ako toho, ktorý je „Alfa i Omega, počiatok i koniec, prvý i posledný“, budeme sa snažiť stručne rozobrať toto šestnásobné predstavenie jeho samého s tým cieľom, aby sme takto zamestnaní jeho slávami mohli byť prítahovaní k nemu.

Alfa i Omega

Je dobre známe, že *Alfa a Omega* sú prvé a posledné písmená abecedy, v ktorej boli napísané písmena Nového zákona. Medzi týmito dvomi písmenami je obsiahnutý záznam toho, čo Svätý Duch napísal ohľadom Krista v knihách Nového zákona. A nielen to, Kristus sám je „abecedou“, ktorú Boh použil, keď hovoril a oznámil svoju myseľ človeku – On je „Slovo Božie“. Zjavenie všetkého, čím je Boh,

v miere, v ktorej sa mu zalúbilo, aby sme ho poznali, bolo vyjadrené živo v Kristu. Boh hovoril v svojom Synovi, všetky jeho oznámenia človeku sú vo vzťahu k nemu. Kristus, Alfa i Omega, je reč, prostredníctvom ktorej môže byť rozlúštené všetko, čo chce Boh povedať človeku. Kľúčom ku všetkému poznaniu Boha je Kristus. Mimo neho Boh nemá čo povedať človeku a slová, ktoré On hovoril, boli slová Božie, lebo Otec mu dal príkaz, čo má povedať a čo hovoriť.

My sa učíme, čím je Boh v Kristu. V ňom spoznáваме Božiu lásku; v ňom spoznáваме Božiu milosť; v ňom spoznáваме Božie milosrdenstvo; v ňom spoznáваме jeho spravodlivosť a moc. Kristus je Božia reč k človeku. Boh hovoril v stvorení, on hovoril v minulosti prostredníctvom prorokov, ale v týchto posledných dňoch hovoril k nám v svojom Synovi; Syn je Božie posledné slovo človeku, On je Omega, ako aj Alfa, lebo po Kristovi Boh nemá nič podstatné čo povedať človeku.

Počiatok i koniec

Pri stvorení nebies a zeme boli všetky veci utvorené prostredníctvom Syna. On bol pôvodca a dokonávateľ tohto stvorenia, lebo všetky veci povstali jeho slovom a jeho mocou. On povedal a stalo sa, On prikázal a postavilo sa. V novom stvorení Kristus je *počiatok*, ako aj pôvodca, lebo On je veľký morálny zdroj, z ktorého pochádza všetko, čo je a čo má byť od Boha v spojení s človekom. On je zdroj, z ktorého pochádza nové stvorenie, ktoré Boh privádza v bytie na svoju záľubu; každá morálna črta v novom stvorení je z neho a všetko pochádza

z neho, preto všetko sa podieľa na jeho charaktere v každej svojej časti – On je zdroj, počiatok toho všetkého.

Sféra činnosti Božieho nového stvorenia v prítomnej dobe sú naše srdcia a mysle. A v miere, v akej čerpáme od neho, sú naše náklonnosti a myšlienky privádzané do súladu s jeho náklonnosťami a myšlienkami – sú to jeho náklonnosti a myšlienky vytvorené v nás prostredníctvom Ducha; my žijeme prostredníctvom jeho lásky a v jeho láske a máme myseľ Kristovu.

Máme účasť na jeho láske, sme oživení v svojich náklonnostiach a milujeme Boha a milujeme svojich bratov; a keď sme prijali jeho myseľ, potom myseľ, ktorá bola v ňom, je v nás a nevieme jeho charakter v miere, v ktorej jeho láska a myseľ boli vyformované v nás. Čokoľvek bolo spôsobené v nás prostredníctvom Ducha, prichodí od Krista – On je zdroj toho všetkého. Krásy, ktoré sú vyjadrené v svätých, sú nielen *podobné* krásam, ktoré sú vlastné jemu, ony sú *jeho krásy* odovzdané nám, ktoré sme prijali od neho samého.

Všetko, čím budeme podľa Božieho zámeru naveky, je prítomné vo všetkej svojej plnosti v Kristu teraz a naše požehnanie a budovanie pokračuje, keď získavame lásku, milosť a každú morálnu črtu od neho samého. Keď Kristus prijal znova život vo vzkriesení, všetko, čím mal byť človek podľa Božieho zámeru na jeho záľubu, bolo zriadené a predstavené v ňom. On je zdroj a plnosť nového vesmíru a všetko, čo bude tvoriť a naplňovať tento vesmír, vychádza od neho a je sústredené v ňom samom. Ako všetko svetlo a zdroj tepla sú sústredené v slnku a vychádzajú zo

slnka, tak všetko duchovné svetlo a milosť pochádzajú od Krista.

Kristus je tiež *koniec*, ako aj *počiatok*, a v dôsledku toho On bude naplnením všetkých Božích zámerov a ciest, lebo v novom stvorení nebude nič, len to, čo je morálne od neho samého. On bude podstata a súhrn, ako aj zdroj, z ktorého ono pochádza; oceán, ako aj rieka, ktorá ho naplňa. Žatva, ktorá naplní vesmír ovocím, bude pochádzať z požehnaného „pšeničného zrna“, ktoré padlo do zeme a zomrelo. Nič, čo je z človeka podľa tela, nemôže byť pridané k tomu, čo je z Krista, a preto nič, len to, čo je z neho samého, môže mať miesto vo vesmíre, ktorý On naplní. Nič, čo je zo sveta alebo Satana, tam nemôže nájsť miesto – všetko bude výlučne z Krista, ktorý je počiatok i koniec.

Prvý i posledný

Ako Stvoriteľ je Kristus *prvý*, lebo On bol predto všetkým, čo bolo stvorené – toto je zrejmé vo všetkom, čo povstalo prostredníctvom neho. Nič nemohlo byť známe o Bohu, pokým sa nezaľúbilo Slovu urobiť Boha známym. On to urobil čiastočne v stvorení a neskoršie plnšie vo vykúpení ako človek. On je múdrosť, ktorú Jahve vlastnil na počiatku svojej cesty, pred svojimi skutkami zadávna. On bol pri ňom jeho dielovedúcim a deň po deň bol jeho potešením.

Teda *človek* Ježiš Kristus bol v mysli a predsavzatí Božom pred tým, ako bol stvorený Adam alebo boli utvorené nebesia a zem, a všetky veci boli stvorené pre neho, ako aj prostredníctvom neho.

A dokonca vtedy sa zaľúbilo Bohu vyvolať si nás vo vzťahu k nemu samému pred založením sveta, aby sme boli svätí a bezúhonní pred ním v láske – rodina synov podobná obrazu jeho Syna.

Kristus je aj *prvý*, lebo v ňom vznikla každá dokonalá morálna črta v človekovi. Druhý človek z neba je morálne prvý, posledný Adam sa stal prvým a prvý Adam a všetci z neho sa stali poslednými.

On je aj *prvý* vo vzkriesení – On je prvorodený z mŕtvych, aby mal vo všetkom prvenstvo. On je prvý z nového poriadku človeka, ktorý bol v predsavzatí Božom od večnosti; prvý a vzor ľudského rodu, ktorý bude obklopovať Otca a jeho samého na veky vekov.

Kristus je aj prvý v tom zmysle, že je Najvyšší, lebo je zrejmé, že ak On, Syn, sa stal človekom, potom musí mať nevyhnutne prvé miesto, lebo On je väčší ako každý iný človek – On je prominentný vo všetkom a všade.

On je aj *posledný*, lebo On nemá nikoho následníka. Adam zomrel a ako hlava bol nahradený Kristom, hlavou každého muža. Kristus, posledný Adam, je oživujúci duch, a preto nemôže byť nikdy nahradený. On nastúpil na miesto prorokov, kňazov a kráľov. On nahradil všetko, čo je z prvého a padlého poriadku človeka, a všetky veci budú zhrnuté pod jednu hlavu v ňom. Potom nebesá a zem a všetko, čo je v nich, budú naplnené jeho slávou a bude zjavné, že

On je *posledný*, ako aj *prvý*; podstata, ako aj zdroj; plnosť, ako aj ten, ktorý naplňa.

Lebo On je *Alfa i Omega, počiatok i koniec, prvý i posledný*.

E. Williams

Len jedno je potrebné

A stalo sa, keď išli, že vošiel do akéhosi mestečka. A istá žena menom Marta prijala ho do svojho domu. A tá mala sestru, menom Máriu, ktorá si aj sadla k nohám Ježišovým a počúvala jeho slovo. Ale Marta bola rozrušená pre mnohú obsluhu a pristúpila k Ježišovi a povedala: Pane, či nedbáš, že ma moja sestra nechala samu obsluhovať? Povedz jej teda, aby mi pomohla. Ale Ježiš odpovedal a riekol jej: Marta, Marta, staráš sa a nepokojíš pre mnohé veci, a jedného je treba. Mária si vyvolila dobrú čiastku, ktorá nebude odňatá od nej.

Lukáš 10:38-42

Ježiš bol so svojimi učeníkmi na ceste do Jeruzalema, keď sa Pán zastavil v dome rodiny, ktorá mu bola drahá. Bol to dom Marty a Márie, ktorých brata Lazara vzkriesil Ježiš z mŕtvych. Z opisu v našom texte sa zdá, že Marta mala na starosti dom – možno bola staršou z dvoch sestier – pretože to bola ona, ktorá uvítala Pána v dome. Dozvedáme sa, že Marta bola zaneprázdnená prípravami, nepochybne pokrmu, kým Mária sedela pri Ježišových nohách a počúvala slová Majstra.

Vieme si predstaviť, ako bola Marta stále viac a viac rozohnená a rozrušená kvôli všetkej tej práci, ktorá bola na jej pleciach, a v jej vnútri sa hromadilo rozhorčenie, pretože jej sestra nerobila nič, aby jej pomohla. Potom už nevládala ďalej, a tak išla k Ježišovi, aby sa nielen sťažovala na svoju sestru, ale reptala na samotného Pána! Tu sú opäť jej slová: „Pane, či nedbáš, že ma moja sestra nechala samu obsluhovať? Povedz jej teda, aby mi pomohla.“ Je to hrozné takýmto spôsobom hovoriť so Spasiteľom! Neexistovalo absolútne žiadne ospravedlenie pre to, aby sa s Pánom Ježišom

rozprávala takým hrubým spôsobom a prikazovala mu, aby povedal Márii, nech jej pomôže.

Vzhľadom na vyššie uvedené nebolo azda od Marty rozumné očakávať, že jej sestra pomôže s domácimi prácami? Prečo sa teda Ježiš postavil na Máriinu stranu, a nie na stranu Marty? Skôr ako začneme príliš ľutovať Martu, je tu niekoľko vecí, ktoré by sme mali zobrat' do úvahy. Najprv si všimnime, že Marta hovorí o tom, že ju sestra „nechala“, takže Mária do určitej chvíle pomáhala Marte, možno až do príchodu Pána Ježiša. Potom si išla sadnúť k nohám Majstra, aby počúvala jeho učenie. Taktiež by sme mali zohľadniť skutočnosť, že Ježišovou bežnou praxou bolo poslať jedného alebo dvoch svojich učeníkov vopred, aby ohlásili ľuďom, kedy príde na návštevu, takže je nepravdepodobné, že by bola Marta úplne zaskočená, keď prišiel. Mala čas primerane sa pripraviť na svojho špeciálneho Hosta.

Všimnite si teda Spasiteľovu odpoveď: „Marta, Marta, staráš sa a nepokojíš pre mnohé veci.“ Marta mala nepochybne starosti, aby bolo všetko pre jej Pána

dokonalé; chcela dohliadnuť na to, aby neunikol ani ten najmenší detail. Bola zaneprázdnená *mnohými* vecami, a to ju pripravilo o pokoj; jej srdce bolo rozrušené, takže namiesto toho, aby potešila Pána (čo pôvodne zamýšľala), nakoniec sa mu sťažovala. Potom Ježiš pokračoval slovami: „*Marta, staráš sa a nepokojíš pre mnohé veci, a jedného je treba. Mária si vyvolila dobrú čiastku, ktorá nebude odňatá od nej.*“ Čo bola teda jediná potrebná vec, ktorá bola lepšia ako všetky prípravy, ktorými sa Marta zaoberala? Očividne jediné, čo bolo potrebné a čo bolo lepšie ako všetky tie praktické domáce práce, bolo počúvať učenie Majstra.

Je zrejmé, že Ježiš nenaznačoval, že je nesprávne robiť domáce práce a že by bolo v poriadku, aby hostia zostali hladní. Skôr hovoril o prioritách a prioritou číslo jeden – tou, ktorá by mala mať prednosť pred všetkým ostatným – bolo počúvanie jeho učenia. V tomto konkrétnom prípade sa Marta rozhodla zle. Chcela pokračovať vo svojich prípravách, kým Mária urobila správnu voľbu – odložila všetko bokom a venovala sa Pánovmu učeniu.

Aké sú praktické dôsledky pre nás dnes? Samozrejme, nikto z nás nemá tú istú výsadu ako Mária, môcť byť v úplnej blízkosti Pána Ježiša, keď jej odovzdával svoje dokonalé poznanie a múdrosť. Ale my máme Sväté Písmo, ktoré tiež nazývame Božie Slovo, čo znamená, že Boh dnes hovorí k mužom a ženám prostredníctvom svojho písaného slova, Biblie. A v krajine, ako je tá naša, kde je Písmo voľne dostupné v našom jazyku za cenu, ktorú si môžeme dovoliť všetci, neexistuje žiadne

ospravedlnenie pre nikoho z nás, aby ho zanedbával.

Táto epizóda s Martou a Máriou je jasným vzorom na uplatnenie v živote skutočných veriacich. Všetci si musíme každý deň vyhradiť čas, keď budeme osamote s Bohom, aby sme skúmali Písma a prosili Pána, nech prehovorí k našim mysliam a srdciam. Žiadna iná úloha, akokoľvek naliehavou by sa zdala, nás nesmie pripraviť o tento posvätný čas, ktorý máme stráviť sedením pri nohách nášho milovaného Majstra a tým, že ho pozveme, aby nás učil, keď budeme s modlitbou skúmať jeho slovo.

Ale zvyšok môjho dnešného chcem venovať tým, ktorí nemajú žiadny osobný vzťah s Pánom Ježišom Kristom. Nezáleží na tom, kto ste, či sa považujete za veľmi nábožensky založených, alebo či máte na náboženstvo málo alebo vôbec žiaden čas; moja správa pre vás je rovnaká. Musíte si nájsť čas na čítanie Božieho slova! Prečo je to také dôležité? Je to dôležité, pretože toto je základný spôsob, ktorým sa váš Stvoriteľ – ten, ktorý vám dal život a dych a všetko, čo vlastníte –, rozhodol komunikovať s vami a so mnou. Ak zanedbáte jeho slovo, zostanete nevedomí o pravde – pravde o tom, kto je Boh, o tom, kto ste, o tom, prečo vás stvoril, o tom, čo od vás vyžaduje, o tom, kam idete. Samozrejme, môžete mať svoje vlastné predstavy o týchto veciach, ale nemôžete vedieť, či to, čomu veríte, je správne, ak nevenujete pozornosť Božiemu slovu. Ach, a nemyslím tým len počúvanie čítania úryvku v kostole a krátkej kázne v nedeľu ráno. Ježiš nepovedal Marte: „Pokračuj v domácich prácach, Marta; Mária ti môže povedať po mojom odchode,

o čom som učil.“ Nie, Ježiš chcel, aby si Marta sadla vedľa svojej sestry a počúvala jeho slová z prvej ruky. Rovnakým spôsobom musíme priamo počúvať, čo nám chce Pán povedať, a to čítaním slova pre seba, prosiac ho, aby nám pomohol porozumieť.

Som si istý, že teraz niekto povie: „Rozumiem, čo hovoríš, ale som príliš zaneprázdnený.“ Ale priateľ môj, ako môžeš byť taký zaneprázdnený, žeby si nepočúval slová svojho Stvoriteľa? Príbeh Marty a Márie nás učí, že pre Pána je potrebné JEDNO, to jedno musí mať prednosť pred každou inou činnosťou. Pamätaj tiež, že Marta pracovala PRE

Ježiša, ale aj tak urobila nesprávne rozhodnutie. Akokoľvek si zaneprázdnený svojou cirkvou alebo náboženstvom, Ježiš ti hovorí: „*Jedno je potrebné.*“ Najhoršie na tom je, že by si mohol robiť všeličo možné a veriť, že sa páčiš Bohu, zatiaľ čo po celý čas možno robíš, čo je zlé, pretože si si nenašiel čas, aby si čítaním jeho slova zistil, čo od teba skutočne chce. Je tragické pomyslieť si, že medzi stratenými bude veľa ľudí, ktorí boli celý život nábožní, ale zanedbávali jedinú nevyhnutnú vec, Božie slovo. Ak zanedbávaš slovo Božie, ohrozuješ svoju večnú dušu.

Michael Steedman

Kvas pokrytectva

História Karnevalu v Benátkach, ktorý je známy po celom svete, siaha až do stredoveku. Už v tých skorých časoch ľudia zúčastňujúci sa na karnevaloch nosievali masky. Nosenie masiek však nebolo len súčasťou zábavy, ale slúžilo aj na skrytie ich identity, aby sa muži aj ženy mohli zapájať do zakázaných hier. Relevantnosť tohto historického odkazu sa stane zrejmom v priebehu tohto zamyslenia.

A v tom, keď sa boli zišli desaťtisíce zástupu, takže šliapali jedni po druhých, začal hovoriť svojim učeníkom: Najprv sa vystríhajte kvasu farizejov, ktorý je pokrytectvo. Ale nieto ničoho ukrytého, čo by nemalo byť odkryté, ani tajného, čo by sa nemalo zvedieť. A preto všetko, čo ste povedali vo tme, bude sa čuť na svetle; a čo ste v komorách šeptali do ucha, bude sa hlásať na domoch.

Lukáš 12:1-3

Nebolo to prvýkrát, čo Ježiš hovoril o kvase farizejov, no pri predchádzajúcej príležitosti to bolo v inom kontexte. Tam Ježiš pripodobňoval učenie týchto náboženských vodcov ku kvasu, kým tu sa odkazoval na ich správanie (Matúš 16:6, 11-12). „*Vystríhajte sa kvasu farizejov*“, povedal Ježiš, „*čo je pokrytectvo.*“ Čo ale je ten

pokrytec? Pokrytec je doslova niekto, kto nosí masku. Pôvod výrazu treba hľadať v gréckom divadle, kde herci na svojich tvárach nosili masky, aby vedeli stvárniť určitú postavu v hre. Maska predstavovala postavu, ktorú herec stvárňoval, zatiaľ čo skutočná osoba bola za maskou skrytá. Odtiaľ pochádza pojem pokrytectvo.

Prečo však Ježiš považoval farizejov za pokrytcov? Hnutie farizejov pravdepodobne vzniklo v piatom storočí pred Kristom. Vo všeobecnosti zo strany Židov to vtedy bola doba veľkej náboženskej laxnosti, teda chladu; previnili sa tým, že vážne zanedbávali Pána a jeho zákony. Prví, počiatoční farizeji boli ich správaním hlboko znepokojení a odhodlaní povzbudzovať ľudí, aby sa navrátili k Pánovi a jeho prikázaniam. Boli to úprimní a zbožní muži, ktorí chceli, aby bol Boh medzi jeho vyvoleným ľudom – Židmi – ctený a vážený. No ako roky plynuli, veci sa začali meniť a farizeji, ktorí mali na začiatku také dobré a zbožné úmysly, sa stali pokrytcami. Pokračovali vo vyučovaní ľudí, a dokonca šli nad rámec toho, čo bolo napísané vo Svätom písme, no už ich nemotivovala láska k Bohu a jeho slovu. Chceli, aby ich ľudia obdivovali a ctili si pre ich domnelú svätosť a spravodlivosť, no v skutočnosti pravú tvár skrývali za maskou. Učili jednu vec, no sami sa v tej veci správali inak; dávali ľuďom namáhavé, ťažké náboženské úlohy, no sami ich neplnili.

Ak sa nad tým zamyslíte, učeníkom hrozilo reálne nebezpečenstvo, pretože boli blízky spoločníkmi Pána Ježiša Krista, a tým neustále v centre pozornosti. Ježiš bol, čo sa týka svätosti a spravodlivosti, dokonalý a oni boli povolaní nasledovať jeho príklad tým, že budú žiť príkladným životom. Okrem toho im bola daná moc a právo konať zázraky, vyháňať démonov a kázať pred stovkami ľudí. Nevyhnutne ich veľa ľudí obdivovalo a rešpektovalo. Ako ľahko sa mohli dostať do pokušenia radšej sa pretvarovať, než konať z čistých a úprimných úmyslov! Ako ľahko mo-

hli byť v pokušení zaujímať sa viac o dojem, ktorý by mohli na druhých zanechať, než o to, aby sa páčili Bohu!

No ale prečo Ježiš pripodobnil pokrytectvo farizejov ku kvasu? Nuž v tých časoch, keď si každý piekol chlieb vo svojom vlastnom dome, bola funkcia kvasu veľmi známa. Dve vlastnosti kvasu sú tu zvlášť dôležité: *Po prvé*, ide o skutočnosť, že droždie, teda kvas sa šíri celým cestom, hoci tento proces je ľudským okom neviditeľný. *Po druhé*, droždie spôsobuje, že cesto zmení tvar a narastie. Zamyslime sa teraz nad tým, ako sa tieto vlastnosti kvasu – teda postupné neviditeľné rozrastanie nasledované rozpínavosťou – vzťahujú na hriech pokrytectva. Presne tak ako kvas pracuje v ceste potichu a postupne, a zároveň je tento proces pre človeka navonok neviditeľný, tak je to aj s pokrytectvom. Samozrejme, nikto z nás nedokáže vidieť do srdca iného človeka, takže keď je niekto neúprimný, nie je to hneď zrejme. Vskutku, šikovných hercov je naozaj veľa a takíto ľudia dokážu iných ľudí klamať dlho. No čo sa stane potom? Znovu si spomeňme na cesto. Po istom čase prítomnosť droždia začne ovplyvňovať cesto a hrudka cesta začne narastať a zväčšovať sa, až kým nedosiahne trojnásobok svojej pôvodnej veľkosti! Podobne, keď táto tendencia vyzerá navonok sväto a spravodlivo raz začne narastať, človek sa postupne nadúva pýchou. Toto bol smutný stav, do ktorého sa dostala väčšina farizejov v časoch, keď Ježiš prišiel na túto zem. Podarilo sa im oklamať ľudí tak, aby si mysleli, že sú svätí a spravodliví, no ich pýcha sa stávala čoraz viac očividnou. „*Nebudte ako oni*,“ hovoril Ježiš. Musíte si všímať prvé známky snahy skrývať

sa za masku neúprimnosti, skôr než sa kvas rozšíri a vy sa zmeníte na hrdého pokrytca.

No neboli to len učeníci, ktorí sa museli chrániť pred kvasom pokrytectva. To, čo Ježiš učil dvanástich učeníkov, počúval aj dav okolostojacich ľudí. Dnes pokrytectvo tiež nie je niečím, čo sa týka len popredných ľudí spoločnosti; nebezpečenstvo hrozí rovnako nám všetkým a najmä tým, ktorí majú tendencie, sklony k náboženstvu. Ako sme čítali, pokrytectvo môže začať veľmi nenápadne. Možno sa začalo tým, že človek sa chcel páčiť Bohu a žiť spravodlivý život. Keď sa ľudia úprimne a pokorne snažia robiť to, čo je správne a zároveň sa vyhýbať tomu, čo je zlé, môžu spozorovať, že iní ľudia ich začnú obdivovať a chváliť. V ľudskej povahe je niečo, čo z nás robí ľudí túžiacich po ocenení a chvále. Pokúšením teda nie je staranie sa o to, aby sme sa páčili Bohu, ale skôr to, aby sme sa neživilí obdivom iných ľudí. Vidíme, aký zlý postup, priebeh to má? Kým spo-

čiatku bolo správanie človeka odrazom toho, čo mal na srdci, teraz už prvoradou starosťou nie je páčiť sa Bohu, ale získať si úctu a rešpekt iných ľudí. No Pán vie, čo sa ukrýva v srdci každého človeka a jedného dňa strhne masky a odhalí skutočný charakter každého.

Drahí priatelia, aj vy nosíte masku? Máte povest' dobrého a spravodlivého človeka, pričom vo svojom srdci viete, že nekonáte skutky z lásky k Bohu, ale z lásky k sebe? Nuž, ak je to tak, varujem vás, že v deň súdu budete odhalení, pretože Boh vidí, čo je vo vašom srdci. Osudom pokrytcov bude večné nešťastie, takže je veľmi dôležité rozpoznať skutočný stav, v akom sa nachádzate, a svoj hriech pred Pánom oľutovať. Odpustené môže byť dokonca aj vaše pokrytectvo, ak budete činiť pokánie naozaj z celého srdca. Ako je možné, že aj farizejovi bude odpustené? Preto, že Ježiš niesol trest na kríži aj za tých pokrytcov, ktorí činia pokánie a obrátia sa k nemu s prosbou o záchranu.

Michael Steedman

Spasenie z viery znamená žiť život viery

Židom 11. kapitola – Mojžiš

Vierou Mojžiš, keď už bol veľký, odoprel volať sa synom dcéry faraónovej a radšej si vyvolil trpieť a strádať s ľuďom Božím, ako mať dočasný pôžitok hriešny. A za väčšie bohatstvo ako poklady Egypta považoval pohanenie Kristovo, lebo hľadel preč od toho na odplatu.

Židom 11:24-26

Život viery

Spasiteľná viera je viera živá a trvácna. Prejavuje sa životom viery, poslušnosťou viery, životom spravodlivosti. Preja-

vuje sa skutkom (skutkami viery). Preto čítame v jedenástej kapitole o ľuďoch viery, ktorí sú nám daní za príklad, že „vierou urobil ten a ten to a to“. Kľúčové

pritom je „vierou urobil“, „vierou vykonan“. Je to rovnaké poslanstvo ako poslanstvo veršov Židom 10:38-39. Rovnaké poslanstvo sa zopakuje aj v jedenástej kapitole: „... bez viery nie je možné ľúbiť sa Bohu“ (Židom 11:6).

Život viery znamená aj usilovné („snažné“) hľadanie Boha počas svojho zemskeho života vo všetkých životných situáciách a očakávanie Božej odplaty: „A bez viery nie je možné ľúbiť sa Bohu. Lebo ten, kto prichádza k Bohu, musí veriť, že je, a že tým, ktorí ho snažne hľadajú, je odplatiteľom“ (Židom 11:6).

Mojžiš – historické súvislosti

Všimnime si ako prvé, a nech nám je to na upevnenie a povzbudenie, ako Boh zvrchovane a dokonale riadi dejiny svojho ľudu a dejiny všetkých národov a ako napĺňa všetky svoje zámery. Boh si vyvolil Abraháma, aby si z jeho semena vzbudil ľud na svoje meno (Skutky 7:2-4). Abraháma priviedol do zeme, ktorá sa mala stať pre Boží ľud domovinou, zemou zaslúbenia. Avšak Abrahámovi túto zem ešte nedal, ale „zasľúbil, že mu ju dá do vlastníctva i jeho semenu po ňom“ (Skutky 7:5).

Boh prorocky oznámil, že skôr ako sa zaslúbená zem stane dedičstvom Abrahámovho potomstva, budú musieť stráviť 400 rokov v cudzej zemi ako pohostíni a ako otroci: „A takto povedal Boh, že totiž jeho (Abrahámov) semä bude pohostínom v cudzej zemi, a zotročia ho a budú s ním zle nakladať štyristo rokov“ (Skutky 7:6; 1. Mojžišova 15:13, pozri aj 2. Mojžišova 12:40). Boh však aj stanovil, ako dlho to bude trvať. Aj pobyt potomstva Abraháma, Izáka a Jakoba v Egypte podliehal zvrchovanej Božej

vôli: „Ale národ, ktorému budú slúžiť, budem ja súdiť, povedal Boh, a potom vyjdú a budú mi svätoslúžiť na tomto mieste“ (Skutky 7:7). Tak ako Boh rozhodol a prorocky oznámil, tak sa aj stalo.

Spôsob, ako sa Jozef dostal do Egypta, ako tam získal vysoké postavenie a stal sa druhým najvyšším vládcom po faraónovi, správcom nad celým Egyptom a správcom nad faraónovým domom (Skutky 7:9-10), bol zvrchovaným Božím riadením. To, že v Egypte aj Kanaáne nastal hlad, takže potomkovia Abraháma, Izáka a Jakoba sa dostali do Egypta, bolo tiež zvrchovaným Božím riadením. Izraelský národ mal v egyptskej zemi za čias Jozefa rešpektované a dobré postavenie. Prosperoval, rozmnožil sa a zmocnel (Skutky 7:17).

Neskôr povstal nad Egyptom nový kráľ, ktorý Jozefa nepoznal (Skutky 7:18). Za jeho vlády sa Egypťania začali izraelského národa obávať, že je Izraelcov viac a sú mocnejší ako Egypťania a mohli by proti nim povstať. Egypťania začali Izraela kruto utláčať a vykorisťovať, strpčovať mu život otrockou prácou (2. Mojžišova 1. kapitola). Napriek tomu sa synovia Izraelovi množili a mocneli.

Faraón sa ich natoľko bál, že rozkázal hebrejským pôrodným babám, aby pri pôrode zabíjali narodených izraelských synov. Pôrodné baby sa však viac báli Boha ako faraóna a kráľov rozkaz obchádzali, chlapcov nezabíjali (skutok viery). Následne rozkázal egyptský kráľ svojmu ľudu, aby každého narodeného izraelského chlapca hodili do rieky a takto zahubili (2. Mojžišova 1:22; Skutky 7:19). V tomto čase sa rodičom z pokolenia Lévi narodil chlapec menom Mojžiš (Skutky 7:20).

Mojžiš – jeho narodenie

Mojžišov život je sprevádzaný skutkami viery už od samotného počiatku: „*Vierou Mojžiš, keď sa narodil, ukrytý bol tri mesiace, od svojich rodičov, pretože videli dieťa, že je krásne, a nebáli sa rozkazu kráľovho*“ (Židom 11:23). To, že rodičia skryli svoje dieťa, aby nebolo zabité, navzdory rozkazu kráľa, ktorý im vládol, bol skutok viery, pretože tým riskovali svoj život. Vierou prekonal strach zo svetskej moci. Mojžišova matka skrývala Mojžiša tri mesiace a potom ho skryla v koši v trstí na brehu rieky. Božím riadením našla kôš s hebrejským chlapcom faraónova dcéra, ktorá sa nad ním zľutovala a tiež privilila, aby chlapca vychovala dojka, Mojžišova vlastná matka, čo faraónova dcéra nevedela. Keď Mojžiša odchovala, keď vyrástol, zanesla ho faraónovej dcére, ktorá si ho osvojila za syna. Ona mu dala meno Mojžiš, čo znamená „*Vytiahnutý*“, lebo ho vytiahla z rieky (2. Mojžišova 2:10).

Mojžiš – mladosť a skvelá svetská budúcnosť

Ako syna dcéry egyptského kráľa čakala Mojžiša skvelá svetská budúcnosť: postavenie, sláva, majetky, bohatstvo, pohodlný a pôžitkársky život. Mojžiša si faraónova dcéra vychovala za syna (Skutky 7:21). Mojžiš takto získal skvelé vzdelanie, moc a postavenie: „*A vyučili Mojžiša všetkej múdrosti Egypťanov, a bol mocný vo svojich slovách i skutkoch*“ (Skutky 7:22). Mojžiš to však odmietol a zvolil si inú cestu životom plnú strádania. Toto bol veľký bod zlomu v Mojžišovom živote: „*Vierou Mojžiš, keď už bol veľký, odoprel volať sa synom dcéry faraónovej a radšej si*

vyvolil trpieť a strádať s ľudom Božím, ako mat' dočasný pôžitok hriešny. A za väčšie bohatstvo ako poklady Egypta považoval pohanenie Kristovo, lebo hľadel preč od toho na odplatu“ (Židom 11:24-26).

Toto Mojžišovo rozhodnutie predstavuje obrovský skutok viery. Mojžiš toto rozhodnutie urobil vierou. Konal z viery a vo viere. Prečo sa takto rozhodol a takto konal? Lebo vierou videl Božiu odplatu, ktorá mu bola cennejšou ako „*kráľovský*“ život v blahobyte a prosperite. Všetko to strádanie, ktorým mal životom prejsť kvôli tomuto rozhodnutiu, nazýva Písmo „*pohaním Kristovým*“. Všetko to, čoho sa Mojžiš vzdal, nazýva Písmo „*dočasným pôžitkom hriešnym*“.

Mohlo by sa nám zdať, že Mojžiš mohol urobiť pre svoj ľud viac alebo veľa, keby bol prijal vysoké postavenie panovníka v Egypte na podobný spôsob ako Jozef. Mojžiš však vierou rozumel, akú budúcnosť má Boh pripravenú pre svoj ľud a že táto budúcnosť nebude budúcnosťou prebývania v Egypte. Mojžiš rozumel vierou, že budúcnosť Božieho ľudu bude podľa Božích zaslúbení. Súčasťou jeho rozhodnutia a konania bolo aj to, že odolal pokušeniu ponuky sveta žiť vo vysokom mocenskom postavení, v blahobyte a pôžitku, v svetskej sláve. Toto je príkladom života viery aj pre nás. Je to napísané na naše poučenie a upevnenie, možno napomenutie. Aj Pán Ježiš túto skutočnosť vyzdvihuje ako vec najvyššej dôležitosti: „*Lebo čože to osoží človekovi, keby získal hoci aj celý svet a svoju dušu utratil? Alebo aké výmenné dá človek za svoju dušu?*“ (Matúš 16:26).

Podobne ako Mojžiš bol v pokušení zvoliť si svetskú moc, postavenie, slávu a slasť, aj Pán Ježiš bol satanom skúšaný, pokúšaný zvoliť si to isté: „*A diabol ho vyviedol na vysoký vrch a ukázal mu všetky kráľovstvá sveta v okamihu. A diabol mu povedal: Tebe dám všetku túto moc aj ich slávu, lebo je mne daná, a komu chcem, tomu ju dám. Ty teda, ak sa pokloníš predom mnou, všetko bude tvoje. A Ježiš odpovedal a riekol mu: Id' za mnou, satane, lebo je napísané: Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jemu samému budeš svätoslúžiť*“ (Lukáš 4:5-8). Toto mali Mojžiš a Ježiš, ako Syn človeka, vo svojom živote spoločné. Tak ako Ježiš bol vystavený pokúšaniam zradit' to, k čomu ho Boh ustanovil, totiž k vykonaniu Božej vôle ako prostredníka medzi Bohom a človekom, a zvolit' si svetskú moc a slávu, rovnako bol takémuto pokušeniu vystavený aj Mojžiš. Je to tak preto, lebo poslanie a služba oboch týchto mužov voči Božiemu ľudu, ich služba prostredníka smerom k Božiemu ľudu, bola veľmi podobná: „*Hospodin, tvoj Boh, ti vzbudí proroka z tvojho stredu, spomedzi tvojich bratov, ako som ja, na toho budete počúvať*“ (5. Mojžišova 18:15; Skutky 7:37).

Mojžiš bol zemským predobrazom pravého nebeského prostredníka. Izraelský národ bol zemským predobrazom pravého nebeského Božieho ľudu. Zaslúbená zem, Kanaán, bola zemským predobrazom pravej nebeskej vlasti Božieho ľudu. Odpočinok od nepriateľov v Kanaáne mal byť (pod podmienkou poslušnosti Izraela) zemským obrazom pravého nebeského odpočinku. Vyvedenie izraelského národa z otroctva v Egypte je zemským obrazom duchov-

ného vyslobodenia pravého Božieho ľudu z otroctva hriechu. A takto by sme mohli v opisoch zemských predobrazov pokračovať aj k ďalším.

Podobne ako Mojžiš sa vzdal svojho postavenia a slávy (v jeho prípade svetскеj), aj Ježiš sa vzdal svojho postavenia a slávy v nebesiach, aby sa ponížil, stal sa človekom a prijal úlohu prostredníka Božieho ľudu. Tak ako Mojžiš musel znášať ľud neposlušný, protirečiaci, reptajúci a často Mojžiša odmietajúci, tak podobne aj Pán Ježiš.

Čo si Mojžiš zvolil

Už sme hovorili o tom, čoho sa Mojžiš vzdal a prečo. Teraz si všimnime, čo si Mojžiš zvolil: „... *radšej si vyvolil trpieť a strádať s ľuďom Božím*“. Mojžiš si toto nezvolil kvôli samotnému utrpeniu a strádaniu. Nebol „seba-trýzniteľ“. Zvolil si naplniť Božiu vôľu s Božím ľuďom a hľadel dopredu na Božiu odplatu. Súčasťou Božieho plánu však bolo byť s Božím ľuďom. Súčasťou toho byť s Božím ľuďom bolo aj utrpenie a strádanie. Nech je to aj pre nás poučným a napomenutím: Volíme byť spolu s Božím ľuďom a nie so svetom, aj keby to pre nás malo znamenať utrpenie a strádanie, pretože hľadáme dopredu na Božiu odplatu.

V čase, keď sa Mojžiš rozhodol byť so svojím ľuďom, s Božím ľuďom, tvoril tento ľud najnižšiu vrstvu v egyptskej spoločnosti. Boli už nechcenými cudzincami, s ktorými egyptská moc zaobchádzala ako s otrokmi, nespravodlivo a kruto. V Božích očiach však boli vyvoleným rodom, s ktorými mal Boh svoj plán vykúpenia, vyslobodenia, skvelej budúcnosti a osobného vzťahu.

Aj v tomto je určitý predobraz a paralela. Aj my, ktorí patríme Bohu skrze nášho Spasiteľa, Ježiša Krista, sme tu vo svete len cudzincami (pútnikmi), pretože sme občanmi nebeskej vlasti. Aj my tu len „pohostínime“, tak ako Izrael v Egypte. Naše pohostínenie vo svete pod svetskou mocou (vládcami sveta) môže vyzerat' ako v Egypte za čias Jozefa alebo môže vyzerat' aj ako v Egypte za čias faraóna, ktorý Jozefa už nepoznal.

Tak či onak, náš nový život by malo charakterizovať rozumenie tomu, že sme tu len cudzincami a pútnikmi (Židom 11:13; 1. Petrov 1:17, 2:11), že si neodkladáme svoj poklad tu na zemi (Matúš 6:21; Marek 10:21; Lukáš 12:33-34), že očakávame príchod nášho Pána (Filipským 3:20). Konečnou túžbou takéhoto života je túžba vystáhnout' sa von z tela a byť už s Pánom (2. Korintským 5:8). Podstatou takéhoto života je chodenie vierou a nie videním (2. Korintským 5:7) a snaha ľúbiť sa Pánovi (2. Korintským 5:9).

Mojžišovo rozhodnutie – ako to prebehlo

Mojžišova túžba byť so svojím ľudom sa premietla do jeho navštevovania svojho ľudu: „A keď mu bolo štyridsať rokov, vzišlo na jeho srdce, aby navštívil svojich bratov, synov Izraelových. A vidiac ktoréhosi z nich, že sa mu krivdí, zastal sa ho a pomstil toho, ktorému sa diala krivda, zabijúc Egyptana. A domnieval sa, že jeho bratia rozumejú, že im Boh skrze jeho ruku podáva záchranu. Ale oni neporozumeli“ (Skutky 7:23-25). Mojžišov cit pre spravodlivosť bol taký silný, že nezniesol krutosť a nepravosť, ktorá sa diala zo strany Egyptanov voči jeho ľudu, zabil Egyptana, ktorý krivdil

jeho bratom, a skryl telo Egyptana do piesku (2. Mojžišova 2:11-12). Na druhý deň videl dvoch svojich hebrejských bratov, ako sa vadia, pričom jeden krivdil tomu druhému a bil ho. Mojžiš ho chcel naprávať, ale ten sa na neho osopil, že či aj jeho chce zabiť ako toho Egyptana. Mojžiš porozumel, že o jeho zabití Egyptana sa vie, bál sa faraóna, ktorý ho chcel zabiť, a preto utiekol z Egypta do madianskej zeme (2. Mojžišova 2:13-15).

Všimnime si pri tom jednu dôležitú skutočnosť. Mojžiš chcel pomôcť svojim, ale oni tomu neporozumeli, neprijali to a Mojžiša dokonca krivo obvinili („Či azda aj mňa chceš zabiť, ako si zabil toho Egyptana?“). Mojžiša ustanovil Boh za vodcu svojho ľudu, ale jeho ľud to odmietal, priečil sa tomu výčitkou: „Kto ťa ustanovil za knieža alebo za sudcu nad nami?“ (2. Mojžišova 2:13). Keď hovoríme o tom, že Mojžiš si zvolil trpieť a strádať so svojím ľudom, tak potrebujeme porozumieť aj tomu, že súčasťou tohto utrpenia je aj nepochopenie a protirečenie (protivenie sa) zo strany jeho vlastných (Skutky 7:35). V Mojžišovom živote túto skutočnosť vidíme ešte veľakrát. Aj z tohto plynie určité poučenie a paralela aj pre dnešok.

Mojžišov život – 40 rokov v Madiansku

Mojžišov život v Madiansku bol skúškou viery a rokmi Božej výchovy a prípravy. Nielenže sa Mojžiš vzdal moci a slávy Egypta a pohodlného prepychového života, ale ešte aj jeho vlastní, kvôli ktorým to urobil, ho odmietli, výsledkom čoho je tento život v Madiansku dlhých 40 rokov. Mojžiš mal 40, keď utiekol z Egypta, a v madianskej krajine žil 40

rokov. Tu sa oženil s Ciporou, dcérou madianského kňaza a kniežaťa Jetra (Reguela), a narodili sa mu dvaja synovia. Prvorodenému dal meno Geršom.

Mojžiš bol v madianskej krajine 40 rokov pohostínom v cudzej zemi (2. Mojžišova 2:16-22; Skutky 7:29-30). Aj táto časť jeho života bola podľa Božej zvrchovanej vôle. Celý tento čas žil Mojžiš život spravodlivosti a viery. Božie slovo to v Liste Židom opisuje takto: „Vierou opustil Egypt nebojac sa zúrivého hnevu kráľovho, lebo ako čo by bol videl neviditeľného, zotrval“ (Židom 11:27). Mojžišov útek z Egypta bol skutkom viery.

Štyridsať rokov života v Madiansku bolo skúškou vytrvalosti viery: „...ako čo by bol videl neviditeľného, zotrval.“ Je to veľký príklad života viery aj pre nás dnes. Aj keď príde do nášho života obdobie, ktoré môže vyzeráť ako nepriaznivé a bez úžitku, potrebujeme vytrvať vo viere, obrazne povedané „vidieť neviditeľného“, čiže zotrvať v chodení vierou a nie videním.

Mojžišov život – exodus z Egypta a slávnosť baránka

Prišiel čas, keď sa malo naplniť Božie zaslúbenie a skončiť pobyt v otroctve v Egypte: „A stalo sa po dlhom čase, že zomrel egyptský kráľ. A synovia Izraelovi vzdychali od ťažkej roboty a kričali, a ich volanie o pomoc vystúpilo hore k Bohu od tej roboty. A Boh počul ich nárek, a Boh sa rozpamätal na svoju zmluvu s Abrahámom, Izákom a Jakobom. A Boh videl synov Izraelových a Boh zvedel“ (2. Mojžišova 2:23-25).

Po štyridsiatich rokoch života v Madiansku povolal Boh Mojžiša, aby vy-

slobodil Boží ľud z otroctva v Egypte: „A keď sa naplnilo zase štyridsať rokov, ukázal sa mu anjel Pánov na púšti vrchu Sinaj v plameni ohňa, vystupujúcim z kra. A keď to videl Mojžiš, divil sa videniu a keď sa išiel podívať na to, povedal mu hlas Pánov: Ja som Boh tvojich otcov, Boh Abrahámov, Boh Izákov a Boh Jakobov. A Mojžiš sa zhrozil, až sa triasol od strachu a neopovážil sa pozrieť. A Pán mu povedal: Vyzuj svoju obuv zo svojich nôh, lebo miesto, na ktorom stojíš, je svätá zem. Videl, áno videl som trápenie svojho ľudu, ktorý je v Egypte, a počul som ich vzdychanie a zostúpil som, aby som ich vyslobodil. A tak teraz pod', nech tá pošlem do Egypta“ (Skutky 7:30-34).

Boh povolal Mojžiša do služby zázračným spôsobom tak, že anjel Hospodínov sa mu ukázal v horiacom kríku na „Božom vrchu“, vrchu Sinaj, zvanom aj Horeb (2. Mojžišova 3:1-10). Boh poveril Mojžiša službou, aby vyviedol Boží ľud z Egypta a voviedol ľud do zaslúbenej zeme: „Tak teraz pod' a pošlem tá k faraónovi, a vyved' môj ľud, synov Izraelových, z Egypta“ (2. Mojžišova 3:10), „a zostúpil som, aby som ho vytrhol z ruky Egyptanov a aby som ho vyviedol z tej zeme hore do zeme, dobrej a priestranej, do zeme, oplývajúcej mliekom a medom, na miesto Kananeja, Heteja, Amoreja, Ferezeja, Heveja a Jebuzeja“ (2. Mojžišova 3:8).

Všimnime si, ako sa zmenil Mojžiš po 40 rokoch života v Madiansku. Predtým bol veľmi rýchly konať ako ten poslaný k synom Izraelovým – zabil Egyptana. Teraz, keď ho posliela do tejto služby sám Boh mimoriadne zázračným spôsobom, Mojžiš sa zdráha: „Kto som ja, aby som išiel k faraónovi a aby som vyviedol

synov Izraelových z Egypta?!“ (2. Mojžišova 3:11). Mojžiša vidíme po 40 rokoch života v Madiansku ako pokorného, opatrného, majúceho veľkú bázeň pred službou, do ktorej ho Boh odriaduje.

Mojžiš pochyboval, že ho izraelský národ prijme. Preto mu Boh dal spolu s poverením aj moc činiť veľké divy a zázraky. Mojžiš sa dokonca vyhovárал, že nemôže byť on poslaný na túto úlohu, pretože nie je výrečný (že je „mužom ťažkých úst a ťažkého jazyka“ – 2. Mojžišova 4:10). Preto Boh dal Mojžišovi aj Árona, aby hovoril za Mojžiša to, čo hovorí Boh (2. Mojžišova 4:10-16). Je to pozoruhodné.

Keď bol Mojžiš vychovaný v Egypte ako syn faraónovej dcéry, platilo o ňom, že bol „mocný vo svojich skutkoch a slovách“ (Skutky 7:22). Sám mal v srdci ujať sa hebrejského ľudu a neváhal zabiť Egyptana. Teraz, keď ho posielala do služby sám Boh, a to mocným a nadprirodzeným spôsobom, Mojžiš sa zdráha až vzpiera. Cíti sa na to prislabý, nevhodný a nehodný. A práve takýchto služobníkov si Boh vyvoluje pre službu Božieho kráľovstva (1. Korintským 1:25-29). Boh nepremáha svet tým mocným zo sveta a tým, čo má vo svete nejaké postavenie, ale tým, čo svet považuje za slabé, čo Boh zmocňuje svojou mocou. Mojžiš prešiel touto premenou počas 40 rokov života v madianskej krajine.

Izraelský národ prijal Mojžiša aj Árona, prijal ich službu a ich vodcovstvo. Mojžiš s Áronom predstupovali pred faraóna a žiadali, aby prepustil izraelský ľud, aby ľud mohol slúžiť svojmu Bohu. Faraónovo srdce však bolo zatvrdené, lebo mu ho zatvrdil sám Boh. Mojžiš s Áronom učinili veľké divy a zázraky, na

Egypt dolahlo desať rán: „*Ten ich vyviedol učiniac zázraky a divy v Egypte i na Červenom mori i na púšti, a tak to robil štyridsať rokov*“ (Skutky 7:36). Všetky tieto veľké skutky činil Mojžiš vierou.

Boh prikázal Mojžišovi aj ustanoviť slávnosť baránka a nádrop krvi (2. Mojžišova 12. kapitola). Tento mesiac, v ktorom mali slávnosť ustanoviť, sa stal prvým mesiacom nového kalendára, ktorý mal Boží ľud odteraz používať. Slávnosť baránka bola nazvaná Pesach (či Pascha), čiže „ušetrujúce Božie preskočenie“.

Podstatou tohto Božieho ušetrujúceho (zachraňujúceho, spasiteľného) preskočenia bolo to, že Boh ušetrí pred Božím súdom všetkých tých, ktorí sú v domácnosti, ktorej veraje dverí sú potreté (pokropené) krvou paschálneho baránka. Boží súd spočíval v tom, že Boh tej noci prostredníctvom anjela zhubcu pobije všetko prvorodené v Egypte a vykoná súd nad bohmi Egypta. Krv na verajach dvier bola zárukou, že Boh ten dom „preskočí“ a nebude spadať pod Boží súd.

Slávnosť baránka je mocným predobrazom spásy v Ježišu Kristovi, ktorý je tým konečným a pravým Baránkom Božím. List Židom zdôrazňuje, že aj túto vec vykonal Mojžiš vierou: „*Vierou učinil slávnosť baránka a nádrop krvi, aby sa ich nedotkol ten, ktorý hubil prvorodené*“ (Židom 11:28). Túto slávnosť mal izraelský ľud sláviť rok čo rok, aby aj následné generácie mali vedomie a poznanie o tomto predobrazu budúcej Kristovej obete a spásy v ňom. Aj všetci tí, ktorí uposlúchli Mojžišovo nariadenie, tak urobili vierou a vierou nezahynuli ich prvorodení, keď zhubca

hubil všetko prvorodené v Egypte. Je to predobraz spásy z viery v evanjelium, z viery samotnej. Vierou v Božieho Baránka (v ukrižovaného a vzkrieseného Krista) nezahynú „prvorodení Boží“ (tí, ktorí sa v krvi Kristovej stali synmi a dedičmi Božími), ale budú ušetrení („preskočení“) od konečného prichádzajúceho Božieho súdu.

Po tom, ako Hospodin pobil v Egypte všetko prvorodené a vykonal nad Egyptom súd, prepustil faraón Boží ľud: „*Vtedy vstal faraón v noci, on i všetci jeho služobníci i všetci Egypťania, a povstal veľký krik v Egypte, lebo nebolo domu, kde by nebolo bývalo mŕtveho. A zavolať Mojžiša a Árona v noci a riekol: Vstaňte, vyjdite spomedzi môjho ľudu i vy i synovia Izraelovi a idte, slúžte Hospodinovi, tak ako ste hovorili. Vezmite i svoje drobné stádo i svoj hovädzí dobytok, ako ste vraveli, a idte a požehnajte i mňa. A Egypťania nútili ľud, aby sa ponáhľali, aby ich čím skôr vyhnali zo zeme, lebo vraveli: Všetci pomrieme“* (2. Mojžišova 12:30-33). Faraón prepustil izraelský ľud. Z Egypta odišlo pešo 600 000 mužov plus ženy a deti, plus „primiešaný ľud“ a s nimi obrovské množstvo dobytky (drobného stáda, ovce a kozy, a hovädzí dobytok) – 2. Mojžišova 12:37. Primiešaný ľud, to boli všetci tí, ktorí sa rozhodli pripojiť sa k izraelskému ľudu. Mohli mať na to rôzne dôvody. Buď len zemské, praktické, alebo uverili aj oni po tých všetkých udalostiach a manifestáciách Božej moci v Boha Abraháma, Izáka a Jakoba. Boh o tomto primiešanom ľude, ale aj o „pripojenom ľude bez izraelského rodokmeňa“ v následných generáciách vydal nariadenie, ktoré súvisí s účasťou na slávnosti

baránka. Rozdelil ich na tých, ktorí sú či budú „prišelci alebo nájomní sluhovia“ a nebudú obrezaní, a tých, ktorí sú či budú „pohostíni“ a budú obrezaní. Obrezaní pohostíni budú považovaní za „zrodených v zemi“ či „zrodených doma“, čiže za súčasť Božieho ľudu (2. Mojžišova 12:43-50). Obrezaní cudzinci budú mať účasť na slávnosti baránka, neobrezaní nie.

Toto nariadenie o obriezke cudzincov vydal Boh ešte pred tým, ako prišli na Sinaj a dostali zmluvu zákona. Táto obriezka sa teda netýka obriezky Mojžišovho zákona, ale sa týka obriezky nariadenej Abrahámovi v súvislosti s abrahámovskou zmluvou milosti (zmluvou zaslúbení) a napriek tomu, že je obriezku tela, zobrazuje (symbolizuje) obriezku srdca, obriezku viery v Krista. Tak ako slávnosť baránka je mocným obrazom spásy v Kristovi, aj obriezka cudzincov-pohostínov a ich účasť na slávnosti baránka je obrazom spásy pohanov skrze vieru (pozri Rímskym 11. kapitolu).

Mojžišov život – prechod Červeného mora

Po prepustení faraónom z egyptskej zeme viedol Boh svoj ľud prostredníctvom Mojžiša obchádzkou, cestou na púšť k Červenému moru (2. Mojžišova 13:17-22). Boh bol osobne prítomný pri svojom ľude (prostredníctvom „anjela Božieho“, ktorým bol Kristus), šiel pred nimi v noci v podobe ohnivého stĺpa a vo dne v podobe oblakového stĺpa. Boh sa opäť rozhodol osláviť sa na faraónovi. Zatvrdil jeho srdce a dal, aby faraón so svojím vojskom prenasledoval izraelský ľud, aby si ich vzali späť do otroctva. Egyptské vojsko dostihlo ľud rozložený

táborom pri Červenom mori. Ľud sa preto veľmi bál o svoj život.

Tu sa opäť ukázalo, ako klesajú vo viere a prejavujú neveru. Vyčítali Mojžišovi: „Či preto, že nebolo dost' hrobov v Egypte, vzal si nás preč, aby sme pomreli na púšti? Čo si nám to urobil, že si nás vyviedol z Egypta!? Či nie je toto to, čo sme ti hovorili v Egypte vraviac: *Nechaj nás, nech slúžime Egyptanom; lebo lepšie by nám bolo bývalo slúžiť Egyptanom, než aby sme pomreli na púšti*“ (2. Mojžišova 14:11-12). Toto nie sú slová a skutky viery. Viera si volí Božiu cestu aj za cenu utrpenia, strádania a dokonca aj ohrozenia vlastného života. Preto 11. kapitola Listu Židom, ktorá hovorí o živote viery, vrcholí zhrnutím: „*A čo mám ešte hovoriť? Lebo mi nebude stačiť čas, aby som rozprával o Gedeonovi, Barákovi, Samsonovi, Jeftovi, Dávidovi, Samuelovi a o prorokoch, ktorí vierou zdolali kráľovstvá, robili spravodlivosť, dosiahli zaslúbenia, zapchali ústa levom, vyhasili moc ohňa, utiekli ostriu meča, zmocnili sa a vymanili od slabosti, stali sa junákmi v boji, ustúpiť prinútili tábory cudzozemcov. Ženy dostali späť svojich mŕtvych vzkriesených. A jedni boli mučení na mučidlách neprijmúc oslobodenia, aby dostali lepšieho vzkriesenia. Druhí zakúsili posmechov a bitky a k tomu pút a žalára; boli kameňovaní, pokúšaní, píľami rezaní, zomreli vraždou meča; skrývajú sa chodili sem a ta v ovčích a kozích kožiach, strádajúci, súžení, trápení, ktorých svet nebol hoden; blúdili po púšťach a po vrchoch a skrývali sa po jaskyniach a po dierach zeme...*“ (Židom 11:32-38).

Absencia viery či nevera si radšej ako Božiu cestu volí dočasný svetský

pôžitok hriešny, aj keby to malo byť za cenu otroctva: „*Nechaj nás, nech slúžime Egyptanom; lebo lepšie by nám bolo bývalo slúžiť Egyptanom.*“ Nech je toto výstražným príkladom aj pre nás, že nie je lepšie ísť po širokej ceste tohto sveta, ako ísť po úzkej ceste viery, aj keby to malo priniesť akékoľvek súženie, strádanie a dokonca ohrozenie nášho zemského života. Lebo veď čo prospeje človeku, keby aj získal celý svet a svoju dušu by zatlátil? Čím si ju potom vykúpi pre večný život?

Mojžiš však, na rozdiel od nich, konal vo viere: „*A Mojžiš povedal ľudu: Nebojte sa! Stoďte a vidzte spasenie Hospodinovo, ktoré vám učiní dnes, lebo Egyptanov, ktorých vidíte dnes, neuvidíte nikdy viacej až na veky. Hospodin bude bojovať za vás, a vy budete mlčať*“ (2. Mojžišova 14:13-14). Hospodin (Boh Jahve) potom učinil obrovský zázrak prostredníctvom Mojžiša. Rozdelil Červené more, aby jeho ľud prešiel cez more „suchou nohou“, a následne zavrel more, aby v ňom zahynulo celé egyptské vojsko, ktoré prenasledovalo izraelský ľud cez roztvorené more. Takto učinil Hospodin súd nad Egyptom a oslávil sa na faraónovi, egyptskom kráľovi.

Hospodin zachránil svoj ľud vystretým ramenom a veľkou mocou prostredníctvom zázrakov. Aj pri Červenom mori sa naplnilo: „*A keď videl Izrael tú veľkú ruku mocnú, to, čo učinil Hospodin na Egyptanoch, bál sa ľud Hospodina a verili Hospodinovi i Mojžišovi, jeho služobníkovi*“ (2. Mojžišova 14:31).

Už pri vyslobodení z Egypta platilo o izraelskom národe to, čo Pán Ježiš potvrdil pri svojom prvom príchode: „*Ak neuvidíte divov a zázrakov, neuveríte*“

(Ján 4:48). O ich prechode Červeného mora je napísané, že ho prešli vierou: „*Vierou prešli Červené more ako po suchej zemi, o čo sa pokúšali aj Egypťania a boli pohltení*“ (Židom 11:29). Jediné, čo bolo potrebné pre ich definitívnu (konečnú) spásu, bolo, aby vytrvali vo viere až do konca (Židom 3:6; Matúš 24:13 – *ale kto zotrva až do konca, ten bude spasený*). Oni však ako národ (nie všetci jednotlivci) opakovane upadali do nevery, ktorá sa prejavovala neposlušnosťou, vzdorom, reptaním, modlárstvom, tvrdou šijou, tvrdým srd-

com, odmietaním Mojžiša ako Bohom ustanoveného vodcu a prostredníka. Preto ich koniec (avšak nie všetkých jednotlivcov) bol, že boli pobití na púšti, pretože Boh v nich nemal záľubu. Bolo to preto, lebo nemali živú trvácnu (spasiteľnú) vieru (Židom 3:5-19, pozri aj 1. Korinským 10:1-12). Bolo to tak preto, lebo (Rímskym 9:6) *nie všetci, ktorí sú z Izraela* (potomkovia podľa tela Abraháma, Izáka a Jakoba), *sú Izraelom* (potomkovia Abraháma podľa zaslúbenia, deti Abrahámove podľa viery – Galatským 3:7, 3:29).

Blahoslavení sú, ktorí nevideli a uverili (Ján 20:29).
Lebo chodíme vierou a nie videním (2. Korinským 5:7).

Peter Vajda

Izrael v dejinách spásy

8. časť

Návrat z babylonského zajatia

Znovu postavenie chrámu, Jeruzalema a jeho hradieb

Úvod

Dejiny spásy izraelského národa sú zasadené do dejín národov a sú úzko previazané. V dejinách spásy Izraela, ako aj v dejinách národov vidíme zvrchovanú Božiu vládu, jeho suverenitu, jeho mocné rameno a prítomnosť. To je dôvod, prečo sa k tejto histórii vraciame, prečo o nej opätovne premýšľame. Prítomnosť Božej zvrchovanosti v každom aspekte týchto dejín zjavuje Božiu slávu a upevňuje našu vieru. Upevňuje našu vieru v Božie slovo, že všetko, čo Boh povie a vyriekne, je pravda a stane sa. Upevňuje našu vieru, že všetky Božie

zasľúbenia sa splnia, že všetky Božie predpovede vyrieknuté cez proroctvá Božích mužov sa naplnia a naplnia sa v tom čase, ktorý Boh prostredníctvom svojich prorokov oznámil. To posilňuje našu dôveru v Pána a v jeho slovo. V tejto časti si pripomenieme tri etapy v dejinách spásy Izraela, v ktorých tak zreteľne vidno Božiu vládu a jeho vedenie:

- 1) Boží súd nad neposlušným Božím ľudom: zánik Severného a Južného kráľovstva a zavlčenie Júdu a Benjamína do babylonského zajatia
- 2) Vyhnanstvo v Babylone, život pod

nadvládou cudzieho národa

3) **Obnova:** znovu-postavenie chrámu, obnova Jeruzalema, obnova krajiny

Boží súd nad Izraelom (v zmysle kmene Izraela a kmene Júdu) bol súčasťou spásy tohto ľudu, ktorý si Boh zvláštne oddelil a viedol. Tento súd ich odvrátil od modloslužby a čiastočne aj od bezbožnosti, neposlušnosti, vzbury, neprávosti a nevery. Vyhnanstvom v Babylone ich priviedol k pokániu a náprave. Navrátil ich do Božej blízkosti. Tieto udalosti opätovne zjavili Božiu trpezlivosť a milosť, ktorú Boh prejavuje svojmu ľudu.

Čo sa týka súdu, Boh tento časný súd nad Izraelom a Júdom vopred oznámil. Prostredníctvom prorokov oznámil Judskému kráľovstvu, že príde ním poslaný babylonský kráľ, ktorý zničí mesto a krajinu a odvedie ich do zajatia. Dokonca im prikázal, že sa tomu nemajú brániť, nemajú s ním bojovať, ale majú sa nechať vziať do zajatia (Jeremiáš 27:12-17 a celá 27. kapitola). Babylonský kráľ prišiel, ale bojovali proti nemu, nešli dobrovoľne do zajatia.

Čo sa týka zajatia, Boh im oznámil, ako dlho bude zajatie trvať. Oznámil im, že v zajatí budú 70 rokov (Jeremiáš 25:11-12, 29:10). Aj keď slúžili cudziemu národu, ktorý si ich podrobil, ich osud nebol v rukách tohto národa, ale v Božích rukách. Božiu zvrchovanosť vidíme v tom, že zajatie trvalo skutočne 70 rokov, presne tak ako im to Boh oznámil.

Čo sa týka obnovy, opäť vidíme Božiu zvrchovanú vládu. Napriek nepriateľstvu a protivenstvu neprajníkov obnova sa diala presne podľa Božieho zvrchovaného plánu. Aj dĺžku trvania obdobia od prepustenia zo zajatia po príchod Spasi-

teľa stanovil Boh a oznámil cez proroka Daniela (Daniel 9:24-27).

Dokonca vidíme, že v tomto období súdu, zajatia a obnovy Boh zvrchovane riadil aj dejiny pohanských národov, aj tých najväčších svetových ríš, ktorým vládli najmocnejší kráľi staroveku, a mnohé z tých udalostí a okolností dokonca vopred oznámil cez svojich prorokov. V tom spočíva naša dôvera v Pána, že všetko, čo si Boh zaumieni, aj vykoná a stane sa podľa jeho vôle. Alebo inak povedané, nestane sa nič, čo by nepodliehalo Božej zvrchovanej vláde.

Chronológia a datovanie týchto udalostí

Keď si pripomíname tieto udalosti, tak nás samozrejme zaujíma, čo sa kedy stalo a aká je časová postupnosť všetkých týchto biblických historických udalostí. Zaujíma nás datovanie v systéme nášho letopočtu, čiže v rokoch pred Kristom. Písmo nepoužíva systém datovania udalostí v rokoch pred Kristom a neumiestňuje ich na číselnú časovú os, čo by bolo tzv. *absolútne datovanie*. Používa tzv. *relatívny systém datovania*, v ktorom nejakú udalosť stanovuje vzhľadom na inú udalosť tiež neurčenú dátumom, ale udalosť dobre rozpoznateľnú. Obyčajne vzťažnou udalosťou je rok kralovania kráľa, v ktorom príslušná udalosť nastala. Môže ísť o kráľov Severného kráľovstva, Južného kráľovstva či o pohanských kráľov. Pretože ide o relatívne datovanie, je niekedy veľmi ťažké niektoré biblické udalosti harmonizovať a zoradiť do chronologickej postupnosti.

Ako ukážeme aj v tomto článku, je teda náročné až problematické sta-

noviť chronológiu udalostí v systéme nášho letopočtu v rokoch pred Kristom. K tomu slúži ako pomôcka sekulárna (svetská) história. Poznatky sekulárnej histórie pochádzajú z dochovaných spisov historikov, najmä tých starovekých, aj z dobových spisov samotných starovekých kráľov. Tieto spisy, ak sa historicky nedochovali, pochádzajú z archeologických nálezov získaných z vykopávok. Mnohé historické poznatky pochádzajú z hlinených tabuliek či valčekov so zápisom v klinovom písme, z obeliskov či kamenných priechelí chrámov, alebo kráľovských palácov.

Dôležité je uvedomiť si, že aj sekulárna rekonštrukcia, harmonizácia a chronologizácia histórie nemusí byť kompletná, sama osebe môže byť problematická a nie vždy jednoznačná. Historické záznamy tých istých udalostí a kráľov sa môžu v rôznych zdrojoch líšiť.

Niekedy je problém stotožniť niektorých kráľov kvôli rôznym menám, ktoré sa pre nich používali. Osobné mená kráľov a ich kráľovské mená sa často líšia. Rôzne národy niekedy používali rôzne mená pre toho istého kráľa. Obzvlášť náročné je priradiť kráľov a udalosti s nimi spojené zo svetských zdrojov ku kráľom a udalostiam, ktorí a ktoré sú spomenuté v Biblii. Existujú tu viaceré nejednoznačnosti (viacznačnosti). V článku na ne poukazujeme.

Pri tom všetkom je najdôležitejšie uvedomiť si nasledovné: Písmo (Biblia) je zapísané Božie slovo, ktoré je pravdivé a neomylné. Historikmi a archeológmi zrekonštruované a datované dejiny národov nie sú neomylné a zaručene pravdivé. Preto najvyššou autoritou aj v otázke dejín národov zostáva Písmo.

Písmo nikdy nerevidujeme! Naopak, sekulárne dejiny národov sa vždy snažíme zosúladiť s výpoveďou Písma.

Sekulárna história môže poslúžiť ako užitočná pomôcka pri chronologizácii biblických dejín, nikdy ju však nemôžeme považovať za záväznú autoritu. Nemôžeme kvôli nej ohýbať či prepisovať výpovede Písma. Aj keby sa nám nemalo podariť úspešne chronologizovať (chronologicky zoradiť) všetky biblické dejiny v systéme počítania rokov pred Kristom, aj vtedy biblické výpovede ohľadom dejín zostávajú pravdivé a neomylné a sekulárnym (svetským) historickým zdrojom nadradené.

Stručná rekapitulácia dynastií kráľov Babylonskej, Médskej a Perzskej ríše podľa sekulárnej histórie

Asýrskej, Babylonskej, Médskej a Perzskej (Médsko-Perzskej) ríši a ich kráľom sme sa venovali už v článku „Stručná história izraelského národa“ v častiach 3 a 4 (*Solas* číslo 62, jar 2024). Tu si chceme pripomenúť tých kráľov, ktorí zohrali kľúčovú úlohu v Božom pláne spásy jeho ľudu, a zasadiť ich do historického kontextu.

Babylonská ríša a jej králi

Babylonská ríša (nazývaná aj Chaldejská či Novobabylonská) sa stala svetovou ríšou (mocnosťou) v roku 626 pred Kristom po páde Asýrskej ríše. Babylonská ríša trvala do roku 539 pred Kristom. Jej najväčším (najmocnejším) kráľom bol Nabuchodonozor. Babylon (ako ríšu) si v roku 539 podmanili Médovia a Peržania za perzského kráľa Kýra (Cýra). Ríša v dobe svojho najväčšieho rozkvetu zahrňovala dnešný Irak, juhovýchodné Turecko, Sýriu, Kanaán

(Palestínu) a severozápadnú časť Arabského polostrova.

Nabopolasar

kraľoval 626–605 pred Kristom. Vzbúril sa voči Asýrii, zničil ju a založil Novobabylonskú ríšu.

Nabuchodonozor (Nebukadnesar)

sa ujal vlády v roku 605 pred Kristom. V ríši kraľoval najdlhšie, 43 rokov (605–562). Bol to mimoriadne schopný panovník a vojvodca. Hlavným mestom Novobabylonskej ríše bolo mesto Babylon, ktoré potom slúžilo ako regionálne hlavné centrum aj ďalších ríš. Júdu vzal do zajatia počas štyroch vln pri výbojoch voči Južnému kráľovstvu a Egyptu. Odvedenie prvej vlny zajatcov do Babylona, vrátane Daniela a jeho troch priateľov, sa udialo v roku 605 (s neistotou 606/604). V roku 586 zničil (vyplienil) Jeruzalem vrátane chrámu (tretia vlna deportácie, pozri zdroj).¹⁾

Evil-Mérodach (Amel-Marduk)

Nabuchodonozorov syn (korunný princ, nie najstarší syn), vládol po svojom otcovi iba dva roky (562–560 pred Kristom). V Biblii sa spomína v súvislosti s prepustením judského kráľa Jehojachina (prepustil ho po 37 rokoch väznenia) v prvom roku svojho kraľovania (2. kráľov 25:27; Jeremiáš 52:31-34).

Neriglissar (Nergal)

zabil Evil-Mérodacha a uzurpoval si trón v roku 560 pred Kristom. Vládol len 4 roky do roku 556. Bol zaťom kráľa Nabuchodonozora, ale nie jeho pokrvným príbuzným. V Biblii je spomenutý ako Nergal-šarecer (Jeremiáš 39:13), náčelník mágov. Po jeho smrti vládol niekoľko

mesiacov jeho syn Labaši-Marduk, ktorého zabil sprisahanci okolo Nabonida vedení jeho synom Balsazárom.

Nabonid (Nabonidus)

nastúpil na trón ako uzurpátor po vražde Neriglissarovho ešte mladého syna v roku 556. Bol posledným kráľom Novobabylonskej ríše (Babylonie). V roku 539 si Babyloniu podmanil perzský kráľ Kýros Veľký, čím ukončil Nabonidovo kraľovanie aj existenciu Babylonskej ríše. Nabonid nepochádzal z kráľovského rodu. Vládol v rokoch 556–539 pred Kristom. Podľa niektorých historikov bol pravdepodobne ženatý s niektorou Nabuchodonozorovou dcérou.

Prvorodeným synom Nabonida bol Balsazár. Nabonid ako kráľ Babylonie sa nezdržiaval v Babylone (hlavnom meste) celý čas svojho vládnutia. Viac sa zdržiaval v Arábii, stovky kilometrov od Babylona. Počas jeho neprítomnosti v Babylone namiesto neho vládol (kraľoval) ako korunný princ či miestodržiteľ jeho syn Balsazár.

Balsazár

bol spoluvládcom svojho otca Nabonida počas jeho neprítomnosti v Babylone v rokoch 550 – 539 (asi desať rokov). Preto prorok Daniel uvádza ako kráľa Babylona *Balsazára* a nie *Nabonida* (Daniel 5:11-12). To aj vysvetľuje, prečo chcel Balsazár ustanoviť Daniela (ak vyloží text zázračne napísaný časťou ruky na stenu) za tretieho v kráľovstve a nie za druhého (Daniel 5:7 a 29). Prvé postavenie patrilo Nabonidovi a druhé Balsazárovi.

V októbri roku 539 pred Kristom vstúpilo perzské vojsko Babylona. Balsazár bol zabitý. Nevie sa presne, či

Nabonid bol zabitý alebo iba zajatý a poslaný do vyhnanstva. Nabonidom a Balsazárom skončili vlastné dejiny Babylonie, ktorá odvtedy bola už len súčasťou svojich mocnejších susedov.

V literatúre o histórii sa uvádza, že celé storočia bol kráľ Balsazár pre historikov záhadou, keďže bol známy prakticky len z biblickej knihy Daniel. Starovekí historici (ako Herodotos, Megasthenes, Berossus a Alexander Polyhistor) a dokumenty písané v klinovom písme pochádzajúce z archeologických nálezov uvádzajú, že posledným kráľom Novobabylonskej ríše bol Nabonid. Skeptickí sekulárni historici kvôli tomu spochybňovali hodnovernosť Biblie. Až séria neskorších archeologických nálezov potvrdila existenciu Balsazára ako kráľa Babylona.²⁾ V roku 1854 sa v Chaldejskom Ure našli hlinené valčeky, ktoré uvádzajú, že Balsazár je Nabonidov najstarší (prvorodený) syn. V roku 1882 sa našiel dokument (Nabonidova kronika zapísaná klinovým písmom na hlinenej tabuľke), ktorý uvádza, že Nabonid ustanovil Balsazára za kráľa v Babylone počas svojej neprítomnosti. V kronike sa uvádza aj to, že pri páde Babylona nebol Nabonid prítomný v Babylone. Našli sa aj ďalšie písomnosti potvrdzujúce, že Nabonid a Balsazár kralovali spoločne, že Nabonid ustanovil Balsazára za panovníka nad Babylonom.

Toto je názorný príklad toho, prečo musíme vždy mať autoritu Biblie nadradenú autorite sekulárnej histórie a všeobecne sekulárnemu poznaniu. Aj keby sme nedokázali uspokojivo harmonizovať či synchronizovať niektoré postavy či udalosti biblických dejín so sekulárnou históriou, vždy považujeme

biblické výpovede, aj tie o dejinách národov, za pravdivé a neomylné a nadradené sekulárnej histórii a sekulárnym zdrojom.

Perzská (Médsko-Perzská) ríša a jej králi

Na konci druhého a začiatku prvého tisícročia pred Kristom pritiahli árijské kmene v niekoľkých vlnách na iránsku planinu a usadili sa tu. Z nich sa postupom času do popredia dostali dve etniká, Médovia a Peržania. Istú dobu bola Médska ríša dominujúcou a územie Peržanov bolo pod jej nadvládou. Kráľom Perzie sa stal v roku 559 pred Kristom Kýros (Kýros II. Perzský, neskôr známy ako Kýros Veľký alebo podľa Roháčkovho prekladu Biblie Kýrus). Kráľ Médskeho kráľovstva Astyages (bol posledným kráľom tohto kráľovstva) vypovedal v roku 550 pred Kristom vojnu Novobabylonskej ríši. Toho využil Peržan Kýros, ktorý bol v tej dobe ešte médskym vazalom, ovládol Médsko (s pomocou Babylončanov, s ktorými sa pre to v tomto roku spojil) a začlenil ho do Perzie. Takto získali Peržania nadvládu nad Médmi. Médovia sa síce stali poddanými Perzie, ale aj naďalej hrali dôležitú úlohu v Perzskej ríši, preto môžeme hovoriť aj o Médsko-Perzskej (či Médo-Perzskej) ríši (pozri napr. 1. kapitolu knihy Ester; Daniel 5:28, 9:1, 11:1). V roku 539 to boli Peržania a Médovia, ktorí už spoločne porazili Babylonskú ríšu a vládli nad jej územím a jej bývalými provinciami.

V Perzskom kráľovstve a neskôr v celej Perzskej ríši vládla dynastia Achajmenovcov. Všetky roky uvedené nižšie v zátvorke sú rokmi „pred Kristom“ a vyznačujú roky vlády príslušného kráľa.

Achajmenés (Achaemenes) (705–675) bol kráľom Perzie skôr, ako sa stala ríšou.

Teispés (675–640),

syn Achaemenesa, bol kráľom Perzie (skôr ako sa stala ríšou).

Kýros I. Perzský (640–600),

syn Teispésa, kráľ Perzie (skôr ako sa stala ríšou), starý otec Kýra Veľkého.

Kambyses I. (600–559),

syn Kýra I., kráľ Perzie (skôr ako sa stala ríšou), otec Kýra Veľkého.

Kýros Veľký (Kýros II. Perzský)

(559–530)

je zakladateľom Perzskej ríše s hlavným mestom Perzepolis, považovanej za svetovú veľmoc. Podrobil si Médske kráľovstvo. Podrobil si Novobabylonskú ríšu a iné krajiny. Najväčší rozmach však dosiahla Perzská ríša za Dária Veľkého.

Kýros dovolil podmaneným národom v ríši zachovať si ich náboženstvo a kultúrne zvyky. Vydal edikt na návrat Židov v prvom roku svojej vlády v Babylone (538). Týmto ediktom (kráľovským výnosom, dekrétom) sa skončilo 70-ročné zajatie (vyhnanstvo) Židov. Kýros Veľký mal dve dcéry, (princezné) Artystonu a Attosu, a dvoch synov, Kambyses II. (kráľ 530–522) a Smerdisa (princ, známy aj ako Bardiya).

Kambyses II. (530–522),

syn Kýra Veľkého a jeho následník trónu.

Smerdis (Bardiya) (522–522),

syn Kýra Veľkého a princ, mladší brat Kambyses II. Historické zdroje o tomto kráľovi sa značne líšia. Buď samotný Smerdis vládol 7 mesiacov v roku 522 (k čomu sa prikláňajú súčasní historici), alebo vládol namiesto neho a pod jeho menom mág a podvodník, uzurpátor

Méd Gaumata (tradičný výklad). Nech už to bol ktorýkoľvek z nich, panovanie tohto kráľa ukončili sprisahanci, súčasťou ktorých bol údajne aj Dárius.

Dárius Veľký (Dárius I.) (522–486)

bol kráľ Perzskej ríše na jej vrchole. Syn princa Hystaspesa, ktorý bol synom princa Arsamesa, ktorý bol synom princa Ariaramnesa (brat Kýra I.), ktorý bol synom Teispésa. V druhom roku jeho vlády bola obnovená dočasne pozastavená stavba jeruzalemského chrámu (Ezdráš 4:24), čo by malo byť v roku 520 pred Kristom. V šiestom roku jeho vlády bol chrám dokončený (Ezdráš 6:15), čo by malo byť v roku 516 pred Kristom. Chrám sa teda podľa Knihy Ezdráš staval približne 20 rokov (536–516).

Xerxes I. Veľký (485–465)

je syn a následník Dária Veľkého, kráľ Perzskej ríše. Bol najstarším synom Dária Veľkého a jeho manželky Attosy (dcéry Kýra Veľkého). Jeho synom bol Artaxerxes I. (Longimanus), následník trónu. Medzi ďalšími synmi boli aj korunný princ menom Dárius, satrapa Bactrie menom Hystaspes a satrapa Egypta menom Arsames.

Artaxerxes I. (Longimanus) (464–424)

bol syn a následník Xerxesa Veľkého, kráľa Perzskej ríše. Xerxes aj jeho syn princ Dárius boli zabití sprisahancami. Tretí syn v tejto línii, Artaxerxes, sa pomstil na sprisahancoch a ujal sa trónu. Prímeno Longimanus znamená „dlhoruký“, lebo údajne mal pravú ruku dlhšiu ako ľavú. Jeho synmi boli aj Xerxes II. (kráľ Perzie v roku 424), Sogdianus (kráľ Perzie v rokoch 424–423), Dárius II. (Ochus), následník trónu (kráľ Perzie v rokoch 423–404), a satrapa Frýgie menom Arsites.

Následníkom Artaxerxa I. (Longimana) bol jeho syn Xerxes II. Ten vládol len mesiac a pol, lebo ho zabil jeho brat Sogdianus. Sogdiana zabil Ochus. Aj Ochusa chcel zabiť Arsites, Ochus však unikol. Ochus prijal meno Dárius. Kvôli krátkosti kralovania sa ani Xerxes II., ani Sogdianus neuvádzajú v línii kráľov v babylonských záznamoch na hlinených tabuľkách.

Dárius II. (Ochus) (423–404),

syn a následník Artaxerxa I.

Artaxerxes II. (Arses) (404–358),

syn a následník Dária II.

Artaxerxes III. (Ochus) (358–338),

syn a následník Artaxerxa II.

Artaxerxes IV. (Arses) (338–336),

syn a následník Artaxerxa III. Jeho otca otrávil eunuch menom Bagoas, aby dosadil na trón Artaxerxa IV., ktorého ovládal. Artaxerxes IV. sa pokúsil nechať otráviť eunucha, aby sa vymanil spod jeho vplyvu, ale neuspel. Následne Artaxerxa IV. nechal eunuch otráviť a na trón dosadil Arsesovho bratranca Dária III.

Dynastiu perzských kráľov ukončil a Perzskú ríšu porazil macedónsky (grécky) kráľ Alexander Veľký okolo roku 330 pred Kristom. Už za vlády jeho otca, macedónskeho kráľa Filipa II., sa sformovala takzvaná Grécka liga, ktorá bojovala proti Perzskej ríši. V čase Alexandra Veľkého už bola Perzská ríša značne oslabená.

Stručná rekapitulácia súdu, vyhnanstva a obnovy Izraela

Izraelský národ sa voči svojmu Bohu správal spurne a neverne – bol to národ *tvrdej šije* (5. Mojžišova 9:13). Za to ho stíhali časté časné súdy a tresty. Desať izraelských kmeňov Severného

izraelského kráľovstva bolo v roku 722 pred Kristom odvedených do asýrskeho zajatia. Tým Severné izraelské kráľovstvo zaniklo a územie Severného kráľovstva, územie Samárie, sa stalo asýrskou provinciou, kam Asýřčania presídlili iné (pohanské) národy, ktoré si tiež podmanili.

Ostávajúce dva kmene, Júda a Benjamín, boli najmenej v štyroch vlnách odvedené kráľom Nabuchodonozorom do babylonského zajatia.¹⁾ Keď je reč o babylonskom zajatí, ide o zajatie Júdu a Benjamína. Tieto dva kmene tvorili Južné kráľovstvo s hlavným mestom Jeruzalem, v ktorom stál chrám Boha Izraelovho. Medzi zajatými sa ocitli aj proroci Daniel a Ezechiel.

K prvej vlne deportácie Židov z Južného kráľovstva došlo v roku 605 (606–604 pri zvážení neistoty v datovaní) pred Kristom. Vtedy sa do zajatia dostal Daniel a jeho traja priatelia.¹⁾ V roku 586 pred Kristom (tretia vlna deportácie) boli chrám (Šalamúnov) a Jeruzalem zbúrané a opustené. Tým skončila chrámová bohoslužba a Judsko ako kráľovstvo prestalo existovať.

Jeremiáš predpovedal babylonské zajatie (Jeremiáš 27:12) aj to, že sa Židom umožní návrat späť do ich krajiny (Jeremiáš 29:10). Tiež prorok Izaiáš predpovedal babylonské zajatie (Izaiáš 39:6) a hovoril aj o tom, že sa zajatci za vlády perzského kráľa Kýra (Cýra) vrátia späť do svojej vlasti (Izaiáš 44:28, v kontexte 44:21–45:13).

Babylonská ríša zanikla a jej územie a provincie sa dostali pod nadvládu Médsko-Perzskej veľmoci (ríše). Peržan Kýros sa podľa viacerých zdrojov ujal vlády v Babylone v októbri roku 539

pred Kristom. V prvom roku svojej vlády vydal dekrét (edikt), ktorý dovoľoval Židom vrátiť sa do ich vlasti a postaviť v Jeruzaleme chrám ich Bohu (2. kniha kroník 36:22-23; Ezdráš 1:1-6). Podľa všetkého dekrét bol vydaný v roku 538 pred Kristom.

Kýrovým ediktom sa oficiálne skočilo sedemdesiatročný babylonský zajatie (vyhnanstvo) Božieho ľudu. Mnohí z pokolenia Júdu a Benjamína a mnohí z kňazov a Levítov („každý, ktorého ducha zobudil Boh“) išli hore do Jeruzalema stavať dom Hospodinov (Ezdráš 1:5). Začalo sa obdobie obnovy a návratu zajatých Židov späť na zaslúbené územie do Kanaánu. Tým bola obnovená územná samostatnosť Izraela^A), avšak len na spôsob autonómie, pretože aj naďalej zostali súčasťou Perzskej ríše (a následne neskorších svetových ríš). Desať izraelských kmeňov Severného kráľovstva sa však stratilo v asýrskom rozptýlení.

Od návratu do vlasti Izrael už nikdy viac nebol a nie je rozdelený na dva národy a na dve zemské kráľovstvá. Tým sa naplnila časť proroctva (Ezechiel 37:22 – „a nebudú viacej dvoma národami ani sa už nebudú viacej deliť na dve kráľovstvá, nikdy“). Toto proroctvo však má aj eschatologický rozmer a týka sa nebeského kráľovstva (Ezechiel 37:15-28). Od návratu do vlasti Izrael už viac nikdy nemal svojho vlastného zemského kráľa. Mali vládcov, ktorí však boli dosadení vládcami mocnosti, ktorá nad Izraelom práve panovala Obe zajatia, asýrske a babylonské, znamenali počiatok rozptyľovania izraelského ľudu medzi pohanské národy sveta. Nastalo to, čo im Boh oznamoval a pred čím ich tým

aj varoval (3. Mojžišova 26:14-39, hlavne verše 33, 44-46; 5. Mojžišova 4:27, 28:64; Žalm 44:12; Jeremiáš 9:16, 13:24; Ezechiel 39:28; Zachariáš 7:14). V dobe stavania babylonskej veže boli ľudia Bohu neposlušní, a preto ich Boh rozptýlil po celej tvári zeme (1. Mojžišova 11:8), a tak sa to udialo aj izraelskému ľudu teraz. Začalo sa to očividným a veľkým asýrskym a babylonským vyhnanstvom. K rozptýleniu izraelského ľudu medzi národy sveta dochádzalo aj v ďalších obdobiach jeho histórie. Izraelský ľud aj v dnešnej dobe, hoci už má vlastný štát, ešte žije v rozptýlení uprostred pohanských národov po celej zemi.

Boží proroci oznamovali, že príde čas, keď Boh zhromaždí a navráti svoj ľud z rozptýlenia medzi národmi. Toto sa čiastočne a predobrazne udialo pri obnove po prepustení z babylonského zajatia. Tieto proroctvá sa však nenaplnili v úplnosti ani vtedy, ani pri prvom príchode Mesiáša. Naplnenie týchto proroctiev, konečný návrat rozptýlených Židov späť na územie zaslúbenej krajiny a úplná duchovná obnova Izraela sa udeje v budúcnosti v súvislosti s druhým príchodom Krista (pozri napríklad Ezechiel 11:17-20, 39:28-29).

Výklad týchto starozákonných proroctiev o návrate do zaslúbenej krajiny je rovnako náročný ako výklad udalostí posledných čias. Sme presvedčení, že tieto proroctvá obsahujú niekoľko rovín:

Prvá rovina sa týka zemských záležitostí fyzických (genetických, etnických) potomkov Abraháma, Izáka a Jakoba, čiže potomkov Izraela.

Druhá rovina sa týka duchovných záležitostí (spásy) Bohom zachovaného *ostatku Izraela* poslednej generácie (Abrahámove deti podľa viery, ktoré sú fyzickými potomkami Izraela).

Tretia rovina sa týka Abrahámových detí podľa viery, ktoré sú z pohanov. O tejto rovine usudzujeme na základe toho, že proroctvá o úplnej obnove sú prepojené s naplnením zaslúbení spojených s Novou zmluvou, ktorými sú obriezka srdca, dar nového ducha, dar Božieho Ducha, dar vnútornej poslušnosti a vernosti.

Starozákonné proroctvá o úplnej (najmä duchovnej) obnove Izraela mierili na čas prvého príchodu Krista. Keďže Izrael svojho Spasiteľa pri jeho prvom príchode ako celý národ neprijal, naopak, ukrižoval ho („prebodol ho“), tieto starozákonné proroctvá sa im – ako národu – pri prvom Kristovom príchode nenaplnili. Izraelu ako národu sa tieto proroctvá (o návrate z rozptýlenia medzi národmi a o vnútornej duchovnej obnove) naplnia až pri Kristovom druhom príchode. Pri prvom Kristovom príchode v Spasiteľa uverili a prijali ho len niektorí jednotlivci z izraelského národa. Takto sa týmito jednotlivcami z Izraela naplnilo proroctvo o príchode Spasiteľa a jeho prijatí ako Mesiáša a Kráľa.

Zachariáš o príchode Izraelu zaslúbeného Kráľa a Mesiáša vyslovil nasledovné proroctvo: „*Plesaj veľmi, dcéra Siona, pokrikuj radostne, dcéra Jeruzalema! Hľa, tvoj kráľ príde k tebe, spravodlivý je a plný spasenia, chudobný a jazdci na oslovi, na oslätí, žrebcovi oslíc*“ (Zachariáš 9:9, pozri aj 2:10-11).

Nemali by sme prehliadať, že Zachariášovo proroctvo o príchode Mesiáša a Kráľa do Jeruzalema, jazdiac na oslätí, sa už počas prvého príchodu Ježiša Krista na zem naplnilo. Na konci svojej pozemskej služby prišiel Ježiš Kristus na sviatok Paschy do Jeruzalema na oslätí.

Píše sa o tom vo všetkých štyroch evanjeliách (Matúš 21:1-11; Marek 11:1-10; Lukáš 19:28-38; Ján 12:12-13).

Časť izraelského národa s nadšením vítala a prijala Ježiša Krista z Nazareta ako zaslúbeného Mesiáša a Kráľa prichádzajúceho jazdiac na oslätí. Ježiš Kristus prijal ich oslavovanie a uctievanie ako Kráľa Izraela a Mesiáša – neodmietol ho.

Bola to však len čiastka národa, ktorá ho prijala ako Mesiáša a Kráľa jazdiaceho na oslätí. Bol to vyvolený *zostatok Izraela* tejto doby (Rímskym 11:5). Nie tak vodcovia národa, najvyšší kňazi, farizeji a zákonníci. Tí sa nad ním rozhorčovali, hnevali, neprijali ho ako kráľa, ale ho (rukou Rimanov) ukrižovali.

Starozákonné proroctvo o príchode Mesiáša a Kráľa jazdiaceho na oslätí sa naplnilo. Národ Izrael ako celok však prichádzajúceho Mesiáša a Kráľa neprijal. Keď Ježiš vchádzal do Jeruzalema, zaplakal nad týmto mestom (tým vlastne nad celým národom Izrael) a vyslovil nové proroctvo o *ostatku Izraela*: „*Lebo vám hovorím, že ma už odteraz nikdy neuvidíte, až poviete: Požehnaný, ktorý prichádza v mene Pánovom!*“ (Matúš 23:37-39). Toto proroctvo sa naplní pri jeho druhom príchode.

Pán Ježiš sa znova vráti na túto zem a príde do Jeruzalema. Nepríde však na oslätí – toto sa už naplnilo. Apoštol Ján v zjavení videl Pána Ježiša, Kráľa kráľov a Pána pánov, *prichádzať jazdiac na bielom koni* (Zjavenie 19:11) – teda už nie na oslätí, ale na bielom koni. Podrobnejšie o udalosti Pánovho príchodu do Jeruzalema na Paschu v období jeho ukrižovania píšeme v pripravovanej ďalšej časti tohto cyklu.

Tým, ktorí sú „Židmi skryté, v srdci“ a majú obriezku srdca v duchu (Rímskym 2:29), ktorí sú „z obriezky Kristovej“ (Kolosenským 2:11) a nie z obriezky tela, čiže deťom Abrahámovým podľa viery, či už z pohanov, alebo zo Židov, sa starozákonné proroctvá, úzko prepojené so zaslúbeniami Novej zmluvy, naplnili pri prvom Kristovom príchode po vyliatí Svätého Ducha na Letnice. Takíto Židia a pohanovia sa k Bohu obracajú vierou v evanjelium aj v prítomnej dobe.

V tejto časti sa venujeme návratu presídlencov z babylonského zajatia, výstavbe chrámu, mesta Jeruzalem a jeho hradieb. V závere článku sa však okrajovo dotýkame aj obdobia od tejto obnovy až po príchod Spasiteľa k svojmu ľudu. O tomto období prorokoval prorok Daniel počas svojho pobytu v babylonskom vyhnanstve. Jeho proroctvá sa týkajú svetových ríš a panovania kráľov (vládcov) v tomto období. Je v nich prítomná hlavná myšlienka o porážke týchto ríš a nástupe večného nebeského kráľovstva. Danielove proroctvá o týchto ríšach sa historicky naplnili. Avšak prvým Kristovým príchodom sa nenaplnili úplne. Obsahujú rovinu, ktorej naplnenie je odložené na čas druhého Kristovho príchodu. Preto sa v tejto časti týchto proroctiev dotýkame aspoň okrajovo.

Poučné z príbehu Izraela a babylonského zajatia pre nás je, že Hospodin je spravodlivý Boh a trestá neposlušnosť, neveru (neverenie, „neveru“) a modloslužbu nielen jednotlivcov, ale aj celých národov. Izrael na to zabudol, resp. nebral to do úvahy. Keď im Jeremiáš a ostatní proroci hovorili o trestoch, ktoré majú na izraelský národ prísť, neverili

im. Boli presvedčení, že Boh na svoj ľud žiadnu takú pohromu ako babylonské vyhnanstvo nepripustí.

Chronológia obnovy

Väčšina súčasných biblistov datuje udalosti obnovy Izraela v systéme nášho letopočtu nasledovne (uvedené roky sú roky pred Kristom):

539 pád Babylona (Daniel 5:30)

539–538 prvý rok vlády Kýra v Babylone, Kýrov edikt (Ezdráš 1:1-4)

537 Zorobábel a prvá vlna návratu (Ezdráš kapitoly 1-6)

537 postavenie oltára (Ezdráš 3:1-3)

536 začiatok výstavby chrámu (Ezdráš 3:8)

536–530 protivenstvo voči obnove za Kýra (Ezdráš 4:1-5)

530–520 pozastavenie výstavby chrámu (Ezdráš 4:24), z toho 530–522 za Kambysesu a Smerdisa, 522–520 za Dária Veľkého

520 pokračovanie v prerušenej výstavbe chrámu (Ezdráš 5:2)

520 udalosti z knihy proroka Haggea (Haggeus 1. kapitola)

516 chrám dokončený (Ezdráš 6:15)

483–471 udalosti z knihy Ester, kráľ Ahasvér je Xerxes I. Veľký (485–465);

457 Ezdráš a druhá vlna návratu (Ezdráš kapitoly 7-10) za kráľa Artaxerxa (Artaxerxes I. Longimanus)

445–444 20. rok kráľa Artaxerxa (Artaxerxes I. Longimanus), mesiac kislev³⁾ (Nehemiáš 1:1)

444 20. rok kráľa Artaxerxa (Artaxerxes I. Longimanus), mesiac nisan³⁾ (Nehemiáš 2:1),

Nehemiáš pred kráľom

444 Nehemiáš a tretia vlna návratu (Nehemiáš 2:11)

444 hradby Jeruzalema dokončené za 52 dní (Nehemiáš 6:15), mesiac elúl³⁾

444–432 Nehemiáš spravuje Judeu 12 rokov ako vojvoda (Nehemiáš 5:14)

432 Nehemiáš nejaký čas späť u kráľa Artaxerxa (Nehemiáš 13:6) a následne sa vracia do Jeruzalema (Nehemiáš 13:7-31)

Okrem tohto väčšinového výkladu (ktorý kráľ je kto) existuje aj alternatívny výklad⁴⁾, ktorému zodpovedá iné datovanie⁵⁾, ktorému sa tu však nevenujeme.

Biblické výpovede o týchto dejinách súdu, obnovy Izraela a o kráľoch tej doby

Kráľ Nabuchodonozor

Babylonský kráľ Nabuchodonozor sa podľa zvrchovaného Božieho rozhodnutia mal stať, a aj sa stal, nástrojom Božieho časného súdu nad Božím ľudom (Jeremiáš 21:7, 22:25, 27:6-8, 28:14, 29:10 v kontexte celej kapitoly, 32:28; Daniel 1:1-2; Ezdráš 5:12). Boh oznámil svojmu ľudu, že nemajú bojovať proti Nabuchodonozorovi a Chaldejcom, ale sa majú podvoliť tomuto Božiemu časnému súdu, že toto vyhnanstvo majú prijať a budú sa mať dobre: „*Takto hovorí Hospodin Zástupcov, Boh Izraelov, všetkým prestehovaným, ktorých som prestehoval z Jeruzalema do Babylona: Stavajte domy a bývajte v nich, sadzte záhrady a jedzte ich ovocie. Berte si ženy a plodte synov a dcéry a berte i pre svojich synov ženy a svoje dcéry dávajte za mužov, aby rodili synov a dcéry, a množte sa tam, a nech vás neubúda! A hľadajte pokoj mesta, do ktorého som vás prestehoval, a modlite sa zaň Hospodinovi, lebo v jeho pokoji budete mať pokoj*“ (Jeremiáš 29:4-7).

Boh tiež oznámil, že sa po sedemdesiatich rokoch vrátia: „*Lebo takto hovorí Hospodin: Lebo keď sa vyplní Babylonu sedemdesiat rokov, navštívim vás a splním pri vás svoje dobré slovo, totiž že vás navrátim na toto miesto*“ (Jeremiáš 29:10). Boh tiež oznámil, že vyhnanstvo bude mať pre Boží ľud výchovný účinok, že sa zmení ich tvrdé neverné srdce a obráti sa k Bohu: „*Budete ma vzývať a pôjdete a budete sa mi modliť, a vyslyším vás. A budete ma hľadať a nájdete, keď sa po mne budete dopytovať celým svojím srdcom. A dám sa vám nájsť, hovorí Hospodin, a dovediem naspäť vašich zajatých a zhromaždím vás zo všetkých národov a zo všetkých miest, kam som vás zahnal, hovorí Hospodin, a navrátim vás na miesto, odkiaľ som vás odštahoval*“ (29:12-14).

Nabuchodonozor bol bezbožný kráľ. V druhom roku jeho kráľovania sa mu sníval sen (Daniel 2:1), ktorý mu Daniel z Božej prozreteľnosti vyložil. Cieľom tejto nadprirodzenej udalosti bolo zjaviť Božiu zvrchovanosť. Keď Boh zjaval Danielovi tajomstvo kráľovho sna, Daniel velebil Božiu zvrchovanosť: „*Daniel odpovedal a riekol: Nech je meno Božie požehnané od veku až na veky, lebo jeho je múdrosť a sila. A on mení časy a doby, zosadzuje kráľov a ustanovuje kráľov; dáva múdrym múdrosť a vedomosť tým, ktorí znajú rozum*“ (Daniel 2:20-21). Toto vyznanie je hlboké a mocné, vyznáva vieru, že Boh má vládu nielen nad všetkým, čo sa týka jeho ľudu, ale aj nad celými dejinami všetkých národov sveta. Aj kráľ Nabuchodonozor sa stal „*kráľom kráľov, pretože mu Boh nebies dal to kráľovstvo i tú moc, i silu, i slávu*“ (Daniel 2:37). V tom sne a jeho výklade

bolo zjavené, že po Babylonskej ríši prídu ešte ďalšie tri svetové ríše. Videnie vrcholí tým, že tieto svetové ríše budú rozdrvené a Boh nastolí nebeské večné kráľovstvo (Daniel 2:44-45). Toto nadprirodzené videnie a Danielov výklad kráľa osvietilo a urobil pravdivé vyznanie: „Je vskutku pravda, že váš Boh je Bohom bohov a Pánom kráľov a zjavuje tajomstvá“ (2:47). To by sa mohlo javiť tak, že Nabuchodonozor uveril v pravého Boha a obrátil sa. Že sa tak nestalo, prezrádzajú jeho následné skutky, modlárstvo (uctievanie zlatého obrazu – Daniel 3. kapitola).

Kráľ dokonca poslal na smrť Danielových priateľov za to, že odmietli uctievať ten zlatý obraz. Boh učinil veľký zázrak a týchto verných služobníkov zachránil z ohnivej pece. Keď kráľ videl tento zázrak a pochopil, že Boh ochraňuje svojich verných, opäť ho to osvietilo a urobil výborné vyznanie: „Vtedy odpovedal Nabuchodonozor a riekol: Nech je požehnaný Boh Sadrachov, Mézachov a Abednégov, ktorý poslal svojho anjela a vytrhol svojich služobníkov, ktorí dúfali v neho tak, že neposlúchli ani rozkazu kráľovho, ale vydali svoje telá v záhubu, aby neslúžili ani aby sa neklaňali niktorému bohu okrem svojmu Bohu. ... pretože nieto iného Boha, ktorý by mohol vytrhnúť ako on. ... Kráľ Nabuchodonozor všetkým národom, ľuďom a jazykom, ktorí bývajú na celej zemi: Nech sa vám rozmnoží váš pokoj! Vidí sa mi byť slušným, aby som rozprával znamenia a divy, ktoré učinil pri mne Najvyšší Boh. Aké veľké sú jeho znamenia a aké mocné jeho divy! Jeho kráľovstvo je večným kráľovstvom, a jeho panstvo trvá z pokolenia na pokolenia“

(Daniel 3:28-33). Aj toto vyznanie by sa nám mohlo zdať ako moment už konečného obrátenia Nabuchodonozora. Jeho následný život však o tom nesvedčí.

Nabuchodonozor sa z Božej zvrchovej vôle stal kráľom, „*ktorý sa stal veľkým a mocným, a jeho veľkosť sa rozmohla a dosiahla až do neba, a jeho panstvo až po koniec zeme*“ (Daniel 4:19). Kráľ však za to nebol vďačný Bohu, neuctieval pravého Boha, ale spyšnel. Za to ho čakal časný Boží súd, ktorý videl vo videní vo sne a ktorý mu vyložil Daniel (4. kapitola). Tento časný súd mal priviesť kráľa ku pokániu, aby poznal, že Najvyšší vládca je Boh („*Najvyšší panuje nad kráľovstvom človeka a že komu chce, tomu ho dá*“ verš 22).

Daniel nielen sen vyložil, ale aj viedol kráľa k pokániu: „*Preto, ó, kráľu, prijmi moju radu a lám svoje hriechy spravodlivosťou a svoje nepravosti činím milosrdenstvom utrápeným, ak by azda bolo nejako predĺženia tvojmu pokoju*“ (verš 24). Kráľ sa očividne nekajal, lebo všetko, čo videl vo sne, naňho prišlo (verš 25). Stalo sa mu to kvôli jeho pýche a nepokoreniu sa pred Bohom: „... *takto hovoril kráľ a riekol: Či nie je toto on, ten veľký Babylon, ktorý som ja vystavil, aby bol domom kráľovstva, v sile svojej moci, a aby bol na ozdobu mojej slávy?*“ (verš 27)

Zlorečenie sa kráľovi naplnilo, jeho bytie sa zmenilo na bytie ako zvierata (4:28-30). Ku koncu tých dní sa vrátil kráľovi rozum a vyznával: „*A ku koncu tých dní, ja Nabuchodonozor, pozdvihol som svoje oči k nebesiam, a môj rozum sa navrátil ku mne, dobrorečil som Najvyššiemu a Živému na veky som chválil a oslavoval, ktorého panstvo je*

večným panstvom, a jeho kráľovstvo trvá z pokolenia na pokolenie. A všetci obyvatelia zeme sú počítaní ako čo by nič, a podľa svojej vôle činí s vojskom nebies i s obyvateľmi zeme, a nie je nikoho, kto by ho uderil po ruke a povedal mu: Čo to robíš? Toho istého času sa navrátil môj rozum ku mne, a čo do slávy môjho kráľovstva, i moja dôstojnosť i môj lesk sa navrátil ku mne, a hľadali ma moji radcovia a moji veľmoži, a zase som bol postavený nad svojím kráľovstvom a bola mi pridaná ešte väčšia sláva. Teraz teda ja Nabuchodonozor chválím, vyvyšujem a oslavujem Kráľa nebies, ktorého všetky diela sú pravdou a jeho cesty súdom, a ktorý tých, ktorí chodia v pýche, môže ponižit“ (4:31-34).

Či Nabuchodonozor v tomto pred-savzatí srdca, v takejto viere a tomto vyznaní vytrval až do konca svojho života, sa z Písma už nedozvedáme. Toto vyznanie o Božej zvrchovanosti je však skvelým vyznaním a príkladom pre všetkých panovníkov tohto sveta všetkých čias i pre všetkých ľudí zeme.

Kráľ Balsazár

V Písme je *Balsazár* označovaný ako *Nabuchodonozorov syn* (Daniel 5:22) a *Nabuchodonozor* ako *Balsazárov otec* (Daniel 5, verše 2, 11, 13, 18). Nie je to však priamy pokrvný príbuzenský vzťah otec – syn, ale buď nepriamy príbuzenský vzťah, prípadne vzťah panovník – predchodca a panovník – následník.

Podľa sekulárnych historických (archeologických) zdrojov bol otcom Balsazára Nabonidus, babylonský kráľ. Nabonidus nebol Nabuchodonozorov potomok (príbuzný), trón si len privlastnil, uzurpoval.

Historické záznamy naznačujú, že Nabonidus si vzal za ženu jednu z Nabuchodonozorových dcér, čím by sa stal Nabuchodonozorovým zaťom.²⁾ Takto by Balsazár bol Nabuchodonozorovým vnukom („po praslici“ nie „po meči“, čiže nie v mužskej rodovej línii, ale v ženskej línii). Pre Písmo je pomerne bežné, že sa vzťah predok – potomok (napríklad starý otec – vnuk) označuje pojmom otec – syn, pričom v tomto reťazci môže figurovať aj niekoľko nespomenutých generácií (potomkov).

Inou možnosťou je, že vzťah otec – syn odkazuje na vzťah predchodca – následník v zmysle úradu. V tomto prípade v zmysle kráľovského trónu.²⁾ Ani takáto terminológia Písmu nie je cudzia. Ako príklad môžeme uviesť úrad proroka. Elizeovým biologickým otcom bol Šafat (1. kniha kráľov 19:16). Elizeus pritom nazval proroka Eliáša svojím otcom (2. kniha kráľov 2:12).

Balsazár bol bezbožný človek a bezbožný kráľ. O jeho bezbožnosti svedčí už to, že bol vodcom sprisahancov, ktorí zabili následníka trónu Labaši-Marduka, vďaka čomu sa on i jeho otec Nabonid dostali na trón v Babylone. Jeho bezbožnosť a prevrátenosť bola veľká. Usporiadal hostinu, na ktorú dal priniest nádobu z Božieho chrámu, ktoré do Babylona priniesol Nabuchodonozor (čo bolo podľa Božej zvrchovanej vôle, podľa ktorej však mali byť aj nádoby za kráľa Kýra vrátené do znovu postaveného chrámu po skončení vyhnanstva, Jeremiáš 27:21-22). Z týchto nádob pili a páchali modloslužbu (Daniel 5:1-4). Boh to však nenechal bez potrestania.

Stal sa veľký zázrak: prsty ruky človeka napísali na stenu nápis („Mene,

mene; tekel ufarsin“). Tento nápis vyložil Daniel. Najprv však pripomenul kráľovi, akú lekciu dostal Nabuchodonozor, jeho „otec“, od Boha a že Balsazár o tom všetkom vedel, avšak kráľ na to nič nedbal. Daniel oznámil kráľovi Boží verdikt, vyložil mu nápis, totiž že kráľ bol odvážený a bol nájdený nedostačujúci, že jeho kralovanie bolo ukončené a že Babylonské kráľovstvo bude rozdelené a dané Médom a Peržanom (Daniel 5:26-28). V tú istú noc bol zabitý Balsazár, kráľ Chaldejov, a Méd Dárius dostal kráľovstvo (5:30-31).

Králi Kýros a Dárius a ukončenie 70 rokov vyhnanstva

Kýros (v Roháčkovom preklade Kýrus) bol kráľom Perzie v rokoch 559–530 pred Kristom. Podľa viacerých sekulárnych zdrojov začiatkom októbra 539 pred Kristom jeho vojsko pod velením Méda Gobryasa vstúpilo do Babylona. Neskôr do mesta vstúpil aj Kýros so svojím sprievodom a bol tam vyhlásený, korunovaný za kráľa Babylona (Babylonie). Babylonia sa tak dostala pod perzskú nadvládu – stala sa súčasťou Perzskej ríše. Kýros v prvom roku kralovania nad Babyloniou dekrétom (ediktom) z roka 538 (eventuálne 537) pred Kristom umožnil návrat Židom z babylonského zajatia späť do ich vlasti, do zaslúbenej krajiny. Tým sa naplnilo proroctvo Izaiáša (44:26-28): „... *staviam pevne slovo svojho služobníka, aby stálo, a radu svojich poslov vykonávam, ja, ktorý hovorím o Jeruzaleme: Bude obydlený! a o mestách Júdových: Budú vystavené! A jeho spustošeniny znova vybudujem; ... ktorý hovorím o Kýrovi – Mój pastier. A vykoná všetko, čo sa mi*

bude líbiť, a povie o Jeruzaleme: Nech sa vystaví! a o chráme: Nech sa založí!“

Kýros v roku 530 náhle zomrel. Kýros je v Božom slove, v prorokoch, priamou Božou rečou nazvaný Božím služobníkom, Božím pastierom. Zákon vydaný kráľom Perzskej ríše, len čo bol vydaný, už nebolo možné vziať späť či zmeniť/zvrátiť. Je to dôležité aj v súvislosti so snahami nepriateľov zo Samárie („za riekou“) zastaviť stavbu chrámu a obnovu Jeruzalema a krajiny.

Písmo (Daniel 5:30-31) uvádza, že keď bol zabitý chaldejský (babylonský) kráľ Balsazár, kráľovstvo (babylonské) dostal Méd Dárius (syn Ahasvéra – Daniel 9:1). Za tohto Dária bol Daniel pre intrigy hodený do jamy s levmi.

Tento kráľ Dárius mal veľmi rád Daniela a sympatizoval s vierou v Boha Izraela (Daniel 6:25-27). Za jeho vlády sa Danielovi vodilo dobre: „*A tomuto Danielovi sa dobre vodilo i v kráľovstve Dáriovom i v kráľovstve Peržana Kýra*“ (Daniel 6:28). Z tohto verša by sme mohli nadobudnúť dojem, že Kýrovo perzské kráľovstvo chronologicky nasledovalo po Dáriovom médijskom kráľovstve. Historické záznamy uvádzajú, že Méd Dárius a Peržan Kýros vládli paralelne (popri sebe, vládli spolu), Kýros nad celou Perzskou ríšou, Dárius nad Babyloniou ako súčasťou Perzskej ríše ako miestodržiteľ.

Tento Dárius dostal kráľovstvo v Babylone po Balsazárovi v roku 539 pred Kristom a mal 62 rokov (Daniel 5:31). Danielovi vtedy už bolo asi 80 rokov. Tento Dárius vládol v Babylone ako miestodržiteľ, lebo v tejto dobe kráľom Perzie, Médska, Babylonie a iných krajín patriacich do Perzskej ríše bol

Peržan Kýros (Ezdráš 5:13 – „*Ale potom v prvom roku Cýra, babylonského kráľa...*“). Právomoc Dária ako miestodržiteľa bola obmedzená. Vidieť to aj z toho, že edikt o návrate Židov do svojej vlasti vydal Kýros a nie Dáriuš. O Dáriom miestodržiteľstve sa usudzuje podľa veršov Daniel 5:31 a 9:1. V týchto sa uvádza, že Méd Dárius nebol za kráľa korunovaný, ale kráľovstvo dostal (*Méd Dárius dostal kráľovstvo*, verš 5:31) a vo verši 9:1 sa píše, že *bol učený kráľom nad kráľovstvom Chaldejov (čiže Babylončanov)*. Ten, kto Dáriovi dal kráľovstvo, resp. učinil ho kráľom nad Babylončanmi (Chaldejmi), bol zrejme perzský kráľ Kýros, ktorý bol v októbri 539 vyhláseným (korunovaným) za kráľa Babylonie.

V prvom roku kralovania Dária Daniel vyrozumel, že po sedemdesiatich rokoch sa skončí vyhnanstvo v Babylone, a modlil sa k Bohu (Daniel 9. kapitola). Odpoveď na modlitbu prišla rýchlo a proroctvá sa naplnili: „*Potom prvého roku Cýra, perzského kráľa, aby sa naplnilo slovo Hospodinovo, povedané skrze ústa Jeremiáša, zobudil Hospodin ducha Cýra, perzského kráľa, a tak dal vyhlásiť po celom svojom kráľovstve, a to i písmom týmito slovami: Takto hovorí Cýrus, perzský kráľ: Hospodin, Boh nebies, mi dal všetky kráľovstvá zeme a on mi naložil, aby som mu vystavil dom v Jeruzaleme, ktorý je v Judsku. Preto kto je kde medzi vami zo všetkého jeho ľudu, Hospodin, jeho Boh, nech je s ním, a nech ide ta hore*“ (2. kronická 36:22-23, pozri aj Ezdráš 1:1-2 a celú kapitolu, ako aj Ezdráš 6:3 a v kontexte Ezdráš kapitoly 1 až 6). Tento Kýrov výnos ukončil 70 rokov vyhnanstva Židov v Babylone.

Keď Boh uvalil časný súd na svoj ľud a poslal ich do vyhnanstva, dal zničiť zaslúbenú zem aj chrám v Jeruzaleme, ale zaslúbil im aj svoje zľutovanie a nad nimi a svoju milosť: „*Pamätaj na to, Jakobe, a Izraelu, lebo ty si môj služobník! Utvoril som ťa; ty si môj služobník. Ó, Izraelu; nebudeš u mňa zabudnutý! Zahladím tvoje prestúpenia ako hustý oblak a ako mrákavu tvoje hriechy. Navráť sa ku mne, lebo som ťa vykúpil! ... lebo Hospodin vykúpil Jakoba a v Izraelovi sa nádherne oslávil!*“ (Izaiáš 44:21-23).

Záchrana Izraela nie je postavená na ich konaní, ale na Božej zvrchovanosti a milosti, na tom, o čom Boh sám rozhodol raz a navždy – mať svoj ľud. Súčasťou tohto plánu je aj obnova zemskeho Božieho ľudu, zemskej zaslúbenej vlasti, zemskeho Jeruzalema a chrámu: „*Takto hovorí Hospodin, tvoj vykupiteľ, a ten, ktorý ťa utvoril od života matky: Ja Hospodin činím všetko: sám rozprestieram nebesia, roztahujem zem zo svojej vlastnej moci; marím znamenia márnotlachov a z veštcov robím bláznov; zavraciam múdrych späť a ich vedu obraciam na bláznovstvo; staviam pevne slovo svojho služobníka, aby stálo, a radu svojich poslov vykonávam, ja, ktorý hovorím o Jeruzaleme: Bude obydlený! a o mestách Júdových: Budú vystavené! A jeho spustošeniny znova vybudujem; ktorý hovorím hlbine: Vyschni! A obe tvoje rieky vysuším, ktorý hovorím o Cýrovi – Môj pastier. A vykoná všetko, čo sa mi bude líbiť, a povie o Jeruzaleme: Nech sa vystaví! a o chráme: Nech sa založí!*“ (Izaiáš 44:24-28). Z tejto Božej reči je zrejmé, že Kýrov dekrét

sa netýkal iba obnovy chrámu, ale aj obnovy Jeruzalema a obnovy zaslúbenej zeme (mestá Júdove budú znovu vystavané).

Kýros nebol iba nástrojom Božej zvrchovanej vôle. Boh ho nazýva aj „môj pastier“ (Izaiáš 44:28) a „môj pomazaný“, čiže *mesiáš* (Izaiáš 45:1). Hospodin hovorí, že pôjde pred Kýrom a vyrovná to, čo je nerovné, čo znamená, že mu pripraví cestu, aby Kýros mohol urobiť to, k čomu je určený. To sú mocné predobrazy Spasiteľa, Mesiáša, poslaného Izraelovi. Tak, ako Kýros je prostredníkom zemskej obnovy zemského Božieho ľudu (izraelského národa), tak Kristus je prostredníkom úplnej a konečnej obnovy (spásy) Božieho ľudu.

A v tom všetkom je mocne podčiarknutá Božia zvrchovanosť a naplnenie všetkého, čo si predsavzal (Izaiáš 45. kapitola). Je v tom aj predobraz spásy pohanov, pretože o Kýrovi Boh hovorí, že Kýros Boha neznal (verše 4 a 5), ale Boh ho zná a opásal ho. Je to ako so spásou pohanov: tí, ktorí boli ďalekí, stali sa blízkymi (Efezským 2:13), nemilovaná sa stala milovanou, tí, ktorí Boha nehládali, tým sa dal Boh poznať (Izaiáš 65:1, Rímskym 10:20), ktorí neboli Božím ľuďom, stali sa Božím ľuďom (Rímskym 9:25).

V Božom pláne je všetko zvrchované a pevne dané, ustanovené. Ani dĺžka trvania vyhnanstva v Babylone, 70 rokov (Izaiáš 23:15 a 17, Jeremiáš 29:10), nebola ľubovoľne zvolená. To, že Izrael bol vydaný do zajatia v Babylone, bolo Božím trestom za ich bezbožnosť a páchanie hriechov, súčasťou ktorých bolo aj nedodržiavanie „sobotného roku“,

úпустu (prepustenia, vyhlásenia slobody) každý siedmy rok podľa Mojžišovho zákona (2. kniha kroník 36:21; Jeremiáš 34:12-22). Izrael porušoval toto prikázanie 490 rokov, teda nedodržel sobotný rok 70-krát. Dĺžku deportácie (zajatia v Babylone) preto stanovil Boh na 70 rokov.

Dĺžka babylonského zajatia

Bol to prorok Daniel, ktorý vyrozumel z kníh počet rokov, o ktorých sa bolo stalo slovo Hospodinovo k prorokovi Jeremiášovi o dĺžke trvania babylonského zajatia (Daniel 9:2). Vyrozumel, že počet týchto rokov je sedemdesiat. Keď tomu porozumel, obrátil svoju tvár k Bohu, aby ho hľadal modlitbou a pokornými prosbami v pôste, v smútočnom vreci a v popole (9:3). Vrucne mu vyznával hriechy, neveru a neposlušnosť svojho ľudu (9:4-19) a prosil: *nechže sa pri všetkej tvojej spravodlivosti odvráti tvoj hnev a tvoja prchivosť od tvojho mesta Jeruzalema, vrchu tvojej svätosti... (verš 16), ... daj svietiť svojej tvári nad svojou svätýňou, ktorá leží spustošená (verš 17), ... učiň, neodkladaj pre samého seba, môj Bože, lebo tvoje meno je menované nad tvojím mestom a nad tvojím ľudom (verš 19).*

Daniel sa modlil za tri veci: za izraelský národ, za mesto Jeruzalem a za chrám (svätýňu). Všetky tri boli poškvrnené hriechom ľudu a všetky tri boli pod Božím hnevom a súdom. Kýrov edikt z roku 538 pred Kristom sa týkal návratu zajatých do zaslúbenej zeme, znova postavenia chrámu a obnovy ako takej vo všetkých tých troch zločkách, za ktoré sa Daniel modlil. Kýrovým ediktom bolo ukončené obdobie

sedemdesiatich rokov babylonského zajatia. Jeho trvanie bolo presne také, aké Boh predurčil aj oznámil. To poukazuje na to, ako Boh zvrchovane riadi záležitosti svojho ľudu, ale aj dejiny všetkých národov sveta, aj tie najmocnejšie svetové ríše.

Keď spočítame dĺžku trvania vyhnanstva podľa sekulárnej histórie (605–538), dostaneme 68 rokov. Keď vezmeme do úvahy neistotu datovania začiatku aj konca doby vyhnanstva plus/mínus jeden rok (a že aj načatý rok sa v počítaní na roky počíta za rok), dostaneme sa na 70 rokov. Podčiarknime opäť, že autorita Písma vysoko prevyšuje autoritu sekulárnej histórie. Preto máme istotu, že rokov babylonského zajatia bolo naozaj 70. Nejde tu o zaokrúhlenie 68 na 70 rokov, lebo 70 rokov bolo vymieraných Izraelu ako Boží trest za zanedbanie úpustov počas 490 (70 krát 7) rokov. V datovaní histórie Izraela je istých práve týchto 70 rokov babylonského vyhnanstva.

Pozastavenie výstavby chrámu

V 4. kapitole knihy Ezdráš sa dozvedáme o neprajníkoch a nepriateľoch (z ľudu, ktorý do Samárie presťahoval asýrsky kráľ po odvedení Izraelcov Severného kráľovstva do asýrskeho zajatia), ktorí chceli zastaviť stavbu chrámu a obnovu Jeruzalema. Protivili sa navrátilcom – staviteľom a robili im zle, a to odo dní kralovania Kýra až do druhého roka kralovania Dária (perzského kráľa Dária Veľkého) – Ezdráš 4:5. To sa dialo aj za vlády kráľa Ahasvéra a perzského kráľa Artaxerxa (4:6-23). Perzský kráľ Artaxerxes dal zastaviť stavbu chrámu (4:21-23). Stavba chrámu bola zastave-

ná až do druhého roku kralovania perzského kráľa Dária (Dáriu Veľkým, do roku 520 pred Kristom). Kto boli títo králi *Ahasvér* a *Artaxerxes*? Kralovali v období medzi Kýrom a Dáriom Veľkým. Koreláciou s poznatkami sekulárnej histórie by to pasovalo na perzských kráľov Kambyseša II. (v Ezdrášovi pod menom Ahasvér) a Smerdisa (v Ezdrášovi 4. kapitole pod menom Artaxerxes, čo je iný Artaxerxes ako ten v kapitolách 7 až 10).

Kráľ Ahasvér z knihy Ester

Kto bol tento kráľ Ahasvér? Pre objasnenie sa ponúkajú dva výkladové varianty: bol ním Xerxes Veľký alebo Dáriu Veľkým^{B)}. V tomto článku sa prikláňame k väčšinovému výkladu, čiže že Ahasvérom z knihy Ester bol Xerxes Veľký.

Ezdráš a Nehemiáš

Biblické záznamy veľa nehovoria o udalostiach v Jeruzaleme a Izraeli (Judei) od roku 516 pred Kristom (rok postavenia a posvätenia chrámu; Ezdráš 6:15-17) až po siedmy rok vlády kráľa Artaxerxa (457 pred Kristom), v ktorom do Jeruzalema prišiel Ezdráš (Ezdráš 7:1-8). O Ezdrášovom fyzickom pôsobení v Jeruzaleme sa dozvedáme zo 7. až 10. kapitoly knihy Ezdráš aj z knihy Nehemiáš.

Peržan Artaxerxes sa ujal vlády v roku 464 pred Kristom. Za jeho vlády (464–424) a s jeho súhlasom do Jeruzalema prišli ako Ezdráš (druhá vlna návratu), tak aj Nehemiáš (tretia vlna návratu), aby obnovili chrámovú bohoslužbu, mesto Jeruzalem a jeho hradby, ako aj občiansky a náboženský život v Izraeli.

Ezdráš prišiel do Jeruzalema v roku 457 pred Kristom. Ezdráš

bol poverený obnovou bohoslužby v Jeruzalemskom chráme (verš 10). Podrobne sa o jeho poverení a úlohe, ktorú mal splniť, píše v Ezdráš 7:1-26. Trinásť rokov po Ezdrášovi v roku 444 pred Kristom prišiel z poverenia Artaxerxa do Jeruzalema aj Nehemiáš. Podľa všetkého sa obaja narodili v babylonskom zajatí.

Hlavným zdrojom informácií z medziobdobia rokov 516–465 pred Kristom je Esterin príbeh zapísaný v Knihe Ester, ktorá pokrýva približne obdobie rokov 485–465 pred Kristom. Kniha Ester sa však zaoberá len príbehom Židov, ktorí sa späť do svojej domoviny nevrátili. Kniha Nehemiáš začína až rokom 444 pred Kristom.

Za vlády kráľa Artaxerxa boli Jeruzalem a hlavne jeho hradby stále v rozvalinách. Nehemiáš, ktorý bol v babylonskej krajine na hrade v Susane pohárnikom u kráľa Artaxerxa (Nehemiáš 1:2-3), sa to dozvedel od *pozostalých zo zajatia* (1:2). Nehemiáš patrili medzi nenavrátených Židov.

Kráľ Artaxerxes na istý čas povolil Nehemiášovi návrat do Judska, aby znovu vystaval mesto Jeruzalem a jeho hradby. To sa udialo v dvadsiatom roku kralovania Artaxerxa (Nehemiáš 1:1, 2:1), ktorý to rok spadá do roku 444 pred Kristom, teda približne 95 rokov po Kýrovom edikte.

Hlavnou úlohou a poverením Nehemiáša bola výstavba múrov, mestských hradieb a samotného mesta. Jeruzalem a predovšetkým jeho múry boli ešte aj v týchto rokoch v rozvalinách. Spolu s Nehemiášom prišla aj posledná vlna Židov – navrátilcov z babylonského vyhnanstva.

Pod Nehemiášovým vedením bol obnovený Jeruzalem a jeho hradby. Nehemiáš sa zo svojej jeruzalemskej misie v tridsiatom druhom roku kráľa Artaxerxa (v roku 432 pred Kristom) na nejakú dobu vrátil späť ku kráľovi Artaxerxovi a potom *po nejakom čase* zase prišiel do Jeruzalema (Nehemiáš 13:6-7).

Ezdráš spolu s Nehemiášom v chráme obnovili bohoslužbu podľa poriadku ustanoveného Mojžišovým zákonom (Nehemiáš 12:27-30, 44-47) a ustanovili aj poriadok každodenného a spoločenského života Izraela (Nehemiáš kapitoly 8 až 13). Definitívne k tomu došlo až po druhom Nehemiášovom príchode do Jeruzalema, lebo počas jeho neprítomnosti došlo k tomu, že dom Boží bol opustený (13:11). Za ukončenie stavebných prác, obnovy chrámovej bohoslužby a náboženského a spoločenského života sa považuje rok 433 alebo 432 pred Kristom.

Nehemiáš bol všetkým ľuďom uznaným vojvodom v Júdovi od dvadsiateho roku až do tridsiateho druhého roku kráľa Artaxerxa, teda v rokoch 444 až 432 pred Kristom.

Danielove proroctvá

V dejinách spásy Božieho ľudu (zo Židov i pohanov), s ktorým bude Boh prebývať v novom Jeruzaleme, zohráva vyvolený zemský Boží ľud, národ Izrael, významnú a výnimočnú úlohu. Tento národ je zemským predobrazom pravého duchovného Izraela – skutočného Božieho ľudu. Preto je Boh tomuto ľudu verný a koná s ním podľa zaslúbení abrahámovej zmluvy, teda podľa milosti. Presnejšie povedané, koná tak kvôli

ostatku Izraela (v každom čase, v každej generácii má Boh v Izraeli zostatok podľa vyvolenia milosti – Rímskym 11:5). Čiže kvôli tým, ktorí sú synmi zaslúbenia (to znamená podľa vyvolenia milosti), koná Boh milostivo s celým Izraelom (ako národom, ako etnikom). Pretože Izrael je zároveň aj pod zákonom (Mojžišovým zákonom ako zmluvou skutkovej poslušnosti, ktorý bol pridaný pre presúpenia ako pestún vedúci ku Kristovi), tak súčasťou Božieho konania s týmto národom je aj výchova a časné Božie súdy (tresty) za neveru a neposlušnosť. Toto Božie konanie s týmto národom mocne zjavuje a veľkolepo oznamuje aj prorok Daniel.

Videnie o štyroch svetových ríšach

V druhom roku kralovania Nabuchodonozora sa babylonskému kráľovi sníval sen, ktorý mu vyložil Daniel (Daniel 2. kapitola). Účelom tohto videnia a Danielovho výkladu bolo Božie oznámenie budúcich udalostí (Daniel 2:29).

Prvý dôležitý bod výkladu sna je v tom, že Nabuchodonozor sa stal kráľom kráľov a jeho ríša v tom čase bola najmocnejšou veľmocou sveta preto, lebo to tak Boh chcel vo svojej zvrchovej vôli (2:37-38). Boh zjavil v tomto videní, že po Babylonskej ríši príde *druhé kráľovstvo*, nižšie ako babylonské kráľovstvo, a po ňom *tretie*, ktoré bude celosvetovou ríšou (2:39). Po *treťom kráľovstve* príde *štvrté*, ktoré rozdrví a poláme všetko. Zároveň však toto štvrté kráľovstvo bude čiastočne silné a čiastočne krehké a bude rozdelené (2:40-43).

Zjavenie budúcnosti vrcholí tým, čo sa stane potom: „*A za dní tých kráľov*

ustanoví Boh nebies kráľovstvo, ktoré nebude skazené nikdy až na veky. A to kráľovstvo nebude ponechané inému ľudu. Rozbije všetky tie kráľovstvá na prach a učiní im koniec, ale ono bude stáť až na veky. Lebo si videl, že sa od vrchu odtrhol kameň, ktorý nebol v rukách, a rozbil na prach železo, meď, hlinu, striebro i zlato. Veľký Boh oznámil kráľovi, čo bude po tomto. A sen je istý, a jeho výklad je verný“ (Daniel 2:44-45).

Zmyslom tejto výpovede o budúcnosti je to, že všetky zemské ríše a veľmoci zaniknú, pretože ich porazí a rozdrví nebeské kráľovstvo, ktoré jediné bude večné. Daniel prorokoval o budúcnosti svetových ríš, o budúcnosti sveta. Jeho proroctvo sa týka dvoch období. *Prvé obdobie* sa týka nastávajúcich storočí až po prvý príchod Krista. Nazveme ho (pracovne, ako pomôcku) „historická budúcnosť“. Z pohľadu Daniela a Nabuchodonozora to bola Bohom predpovedaná budúcnosť. Z nášho pohľadu je to už história, ktorá sa stala presne podľa tejto predpovede.

Prvé kráľovstvo z tohto videnia je Babylonská ríša, *druhé kráľovstvo* je Médesko-Perzská ríša, *tretie kráľovstvo* je Grécka ríša a *štvrté Rímska ríša*, *Druhé obdobie* sa týka budúcnosti, ktorá súvisí s druhým príchodom Krista. Nazveme ho (pracovne, ako pomôcku) „eschatologická budúcnosť“, pretože sa týka „posledných časov“ či inak povedané „skonania vekov“. Toto obdobie predstavuje budúcnosť nielen pre Daniela vtedy, ale aj pre nás žijúcich v súčasnosti. To, že videnie opísané v druhej kapitole knihy Daniel má nielen historický, ale aj eschatologický rozmer, vieme podľa predpovede o nebeskom kráľovstve.

Nebeské kráľovstvo prišlo za prvého Kristovho príchodu neviditeľne. Prišlo v dobe Rímskej ríše (štvrté kráľovstvo z videnia) a zatiaľ existuje v srdciach znovuzrodených Božích detí vo forme pokoja a radosti, ktoré svet nepozná. Až za druhého príchodu Pána (Krista) príde nebeské kráľovstvo v moci a sláve. Preto je naplnenie tohto videnia a Danielovho výkladu odložené na posledné časy. Keď sa naplní, stane sa to, že svetová ríša tej doby, ktorá poniesie principiálne vlastnosti týchto štyroch ríš (lebo všetky štyri kráľovstvá „rozdrtí kameň“ a stane sa to „za dní týchto kráľov“, teda sa to netýka len štvrtej ríše), bude porazená, rozdrvená Kristom. Táto prorocká predpoveď (Nabuchodonozorovo videnie a Danielov výklad) o svetových ríšach a ukončení ich vlády sa opakuje, rozvíja a upresňuje v následných Danielových videniach.

Danielovo videnie o štyroch zvieratách

V prvom roku kralovania Balsazára, babylonského kráľa (približne o 50 rokov neskôr od prvého videnia), mal Daniel videnie vo sne. Toto videnie sa rovnako, ako to prvé, týka štyroch svetových ríš. Vystupujú v ňom štyria králi (Daniel 7:17). Prvé zviera, lev je kráľ Babylonskej ríše. Druhé zviera, medveď reprezentuje Perzskú (Médsko-Perzskú) ríšu. Tretie zviera, leopard reprezentuje Grécku (Macedónsko-Grécku) ríšu. Štvrté zviera, iné od predchádzajúcich troch, hrozné a silné, reprezentuje Rímsku ríšu. Až po príchod Rímskej ríše sa toto videnie týka „historickej budúcnosti“. V súvislosti s Rímskou ríšou toto videnie obsahuje aj 10 rohov (kráľov), z ktorých 3 budú vylomené keď vystúpi malý roh spomedzi tých desiatich. Táto časť

videnia sa týka posledných časov (má eschatologický rozmer).

Aj v tomto videní nahradí vládu týchto štyroch zemských ríš nebeské kráľovstvo: „*Ale kráľovstvo dostanú svätí Najvyšších, a držať budú kráľovstvo až na veky a až na veky vekov*“ (Daniel 7:18). Táto časť videnia sa tiež týka „eschatologickej budúcnosti“ (Daniel 7:9-14). Ten malý roh, ktorý povstal spomedzi tých desiatich, „ten roh viedol vojnu so svätými a premáhal ich“. Toto sa týka posledných časov. Z toho vyplýva, že v posledných časoch povstane, alebo naberie moc svetová ríša na spôsob Rímskej ríše (7:23).

Z toho štvrtého kráľovstva povstane desať kráľov (10 rohov) a po nich povstane iný, ktorý bude rozdielny od predošlých, a poníži troch kráľov (7:24). Tento kráľ bude viesť vojnu so svätými a bude ich premáhať (7:21). A bude vraviť slová proti Najvyššiemu a unaví svätých Najvyšších a bude pomýšľať na to, že premení časy a zákon. A budú vydaní do jeho ruky až do času a čias a do polovice času (7:25). „*Ale potom zasadne súd, a odnímu jeho panstvo, aby ho vyplienili a zahubili až do konca. A kráľovstvo, panstvo a veličenstvo kráľovstiev pod všetkými nebesami bude dané ľudu svätých Najvyšších; jeho kráľovstvo je večným kráľovstvom, a všetky panstvá budú jemu slúžiť a poslúchať ho*“ (Daniel 7:26-27). Je jasné, že tieto udalosti sa týkajú budúcnosti, doby na konci časov.

Danielovo videnie o baranovi a kozlovi a budúcich veciach

V treťom roku kralovania Balsazára, babylonského kráľa, mal Daniel opäť

videnie (Daniel 8:1). Vystupoval v ňom baran a kozol. Videnie vyložil Dávidovi archanjel Gabriel. Videnie sa týka lo čiastočne „historickej budúcnosti“ a čiastočne „eschatologickej budúcnosti“ („videnie sa vzťahuje na čas konca“ – Daniel 8:17, „Hľa, oznámim ti to, čo bude po tom hneve, lebo na určený čas bude koniec“ – 8:19). Aj v tomto videní sú prítomné svetové ríše: „Baran, ktorého si videl, ktorý to mal tie dva rohy, sú kráľovia Médov a Peržanov“ (8:20). „A kozol, ten chlpatý, je grécky kráľ, a veľký roh, ktorý bol medzi jeho očami, je prvý kráľ“ (8:21). Kozol reprezentuje Macedónsku (Grécku) ríšu a veľký roh Alexandra Veľkého. „A to, že bol roh zlomený, a že štyri iné rohy povstali miesto neho, znamená, že z toho istého národa povstane štvoro kráľovstiev, ale už nie v jeho sile“ (8:22). Štyri rohy reprezentujú štyri kráľovstvá, ktoré vznikli rozpadom Gréckej ríše po smrti Alexandra Veľkého.

Daniel 8:23-25 následne hovorí o nástupe ďalšieho kráľa. Táto časť videnia čiastočne môže zodpovedať „historickej budúcnosti“ (z nášho pohľadu zemským dejinám) a týkať sa nástupu Rímskej ríše, ale zreteľne sa javí aj jej eschatologický rozmer. O tomto kráľovi, ktorý má povstať, je prorokované, že „vykoná všetko a zahubí mocných i ľud svätých“ (8:24) a „zahubí mnohých, ba ešte i na Knieža kniežat povstane, ale bude skrúšený“ (8:25). To sú očividne udalosti „eschatologickej budúcnosti“ (posledných časov). O tom, že to tak je, svedčí aj príkaz daný Danielovi „zavrieť toto videnie“ s vysvetlením, že „sa vzťahuje na dobu o mnoho dní“ (8:26).

Danielovo proroctvo o 70 týždeň-rokoch (70 „sedemročí“)

V prvom roku Méda Dária, babylonského kráľa (miestodržiteľa za perzského kráľa Kýra), Daniel vyrozumel (Daniel 9:1-2), že trvanie babylonského vyhnanstva, ako aj trvanie spustošenia Jeruzalema bude 70 rokov, teda sa čoskoro skončí. Preto sa vrúcne modlil (9:3-19). Kým sa ešte Daniel modlil, priletel archanjel Gabriel a dal Danielovi rozumieť tajomstvu budúcnosti (9:20-22): „*Sedemdesiat týždňov je vymierané vzhľadom na tvoje ľud a na mesto tvojej svätosti, uzavrieť prestúpenie a zapečatiť hriech, pokryť nepravosť a priviesť spravodlivosť vekov, zapečatiť videnie i proroctvo proroka a pomazať svätýňu svätých. A vedz a rozumej, že odkedy vyjde slovo navrátiť Izraela a vystaviť Jeruzalem až po pomazaného vojvodu, bude sedem týždňov, a šesťdesiatdva týždňov, a zase bude vystavená ulica i priekopa, a to sa bude diať v úzkosti časov. A po šesťdesiatich a dvoch týždňoch bude vytatý pomazaný, a niet mu. – A mesto i svätýňu skazí ľud vojvodu, ktorý príde a jeho koniec bude ako záplava a vojna až do konca, určené pustošenia. A uzavrie pevnú zmluvu s mnohými za jeden týždeň a v polovici toho týždňa urobí to, že prestane bitná obeť aj obetný dar obilný, a na krídle ohavností poniesie sa pustošiteľ, a to až sa úplná záhuba a to, čo je určené, vyleje na pustošiteľa“ (Daniel 9:24-27).*

Toto proroctvo či videnie, nadprirodzene dané Danielovi, sa týka sedemdesiatich „týždeň-rokov“ Božích zvrchovaných rozhodnutí nad Izraelom. Časť tohto obdobia (69 týždeň-rokov) sa týka

„historickej budúcnosti“ (z nášho pohľadu už dejín), časť (posledný týždeň-rok) sa týka „eschatologickej budúcnosti“ (konca časov, posledných dní). Eschatologická budúcnosť sa netýka len Izraela (ako etnika či ostatku z Izraela posledného pokolenia), ale sa týka aj Cirkvi (svätých zo Židov i pohanov) a všetkých ostatných národov sveta. V tomto proroctve má jeden týždeň-rok dĺžku trvania sedem „prorockých“ (nie kalendárnych) rokov.

Jeden Danielov prorocký rok má 360 (nie 365) dní.^(c) Danielových 69 týždňov je ($69 \times 7 =$) 483 prorockých rokov, čo je (krát 360 dní delené 365 dní =) 476 našich kalendárnych rokov. Týchto 69 „týždňov“ má uplynúť od „odkedy vyjde slovo navrátiť Izraela a vystaviť Jeruzalem“ až po „až po pomazaného vojvodu“, keď „bude vyťatý pomazaný, a niet mu“. Pomazaný vojvoda je Mesiáš, Kristus. Má sa za to, že koniec 69 „týždňov“ je Kristovo ukrižovanie. Má sa za to, že začiatok obdobia 69 „týždňov“ súvisí s obnovou, a teda niektorým kráľovským ediktom.

V takzvanom väčšinovom výklade, ktorý sme opísali vyššie, by to vychádzalo na edikt kráľa Artaxerxa (Longimana) a rok 444 pred Kristom (pozri Ezdráš 6:14 – „A teda stavali a dokončili z rozkazu Boha Izraelovho a z rozkazu Cýra, Dária a Artaxerxa, perzského kráľa“). Obdobie 69 týždňov je rozdelené na prvých 7 týždňov a 62 týždňov. Prvých 7 týždňov (49 Danielových prorockých rokov, približne 48 kalendárnych rokov) by mohlo zodpovedať trvanie obnovy [postavenie chrámu, obnova Jeruzalema a jeho hradieb, obnova krajiny („miest Júdových“)].

Posledný Danielov prorocký „týždeň“ (posledných 7 prorockých rokov, $7 \times 360 = 2520$ dní) sa týka „eschatologickej budúcnosti“ (posledných časov), teda je ešte len pred nami. V Danielovom proroctve v týchto 70 „týždňoch“ nijako nefiguruje obdobie od Kristovho ukrižovania (respektíve od zničenia chrámu a Jeruzalema Rimanmi) po začiatok posledného (sedemdesiateho) Danielovho týždňa. O období medzi prvým a druhým príchodom Krista Danielovi nebolo nič zjavené. Táto časť proroctva: „A mesto i svätyniu skazí ľud vojvodu, ktorý príde“ sa však týka aj „historickej budúcnosti“ (vyplnila sa, keď Rimania pod velením Títa zničili chrám i Jeruzalem) a týka sa aj „eschatologickej budúcnosti“.

Časť proroctva: „... ktorý príde a jeho koniec bude ako záplava a vojna až do konca, určené pustošenia. A uzavrie pevnú zmluvu s mnohými za jeden týždeň a v polovici toho týždňa urobí to, že prestane bitná obeť aj obetný dar obilný, a na krídle ohavností poniesie sa pustošiteľ, a to až sa úplná záhuba a to, čo je určené, vyleje na pustošiteľa“ sa týka už len „eschatologickej budúcnosti“.

Danielovo proroctvo v kapitole 11

Aj toto proroctvo sa čiastočne týka „historickej budúcnosti“ a čiastočne aj posledných časov. Aj toto proroctvo sa týka svetových ríš a kráľov. Je však oveľa podrobnejšie ako tie predchádzajúce.

Danielovo proroctvo v kapitole 12

Toto proroctvo sa týka konca časov („eschatologickej budúcnosti“).

Drahoslav Vajda a Peter Vajda

Poznámky (A–C) a zdroje (1–7)

- A) Asýrčania a Babylončania odvádzali z dobytých a obsadených krajín obyvateľstvo do svojich krajín ako zajatcov. Kýros (a všeobecne Peržania) však takto s porazeným obyvateľstvom nezaobchádzal (a podobne aj Artaxerxes, pozri Nehemiáš 2:5-9). Umožnili zajatému obyvateľstvu návrat do ich vlasti a dovolili im postaviť chrám ich Bohu, ktorého uctievali, a mesto a jeho hradby. Tak sa to udialo aj izraelskému národu. V tej dobe národ, ktorý nemal chrám, v ktorom by uctieval svojho boha, ktorého vyznával, akoby ani nebol národom.
- B) V alternatívnom výklade⁴⁾ je kráľom Ahasvérom z knihy Ester nie Xerxes I. Veľký, ale Dáriuš Veľký a zároveň je Dáriuš Veľký aj kráľom Artaxerxom z Ezdráša 7. až 10. kapitoly a z knihy Nehemiáš. V tomto pohľade sa datovanie udalostí od dokončenia chrámu v druhom roku kráľa Dária Veľkého (Ezdráš 6:15) posúva (skrakuje) približne o 80 rokov. Zároveň vo verši Ezdráš 6:14 sú kráľi Dáriuš a Artaxerxes jeden a ten istý kráľ.
- C) V Babylone aj počas babylonského vyhnanstva Židov sa používali dva kalendáre: *občiansky kalendár*, ktorý bol lunisolárny, teda rok v ňom trval približne 365 dní, a *úradný kalendár*, ktorý bol lunárny, teda rok v ňom trval presne 360 dní. Danielovo proroctvo o sedemdesiatich „sedemročiach“ („týždeň-rokoch“, čo je obdobie siedmich rokov) sa riadi lunárnym kalendárom, teda jeden rok má v tomto proroctve trvanie 360 dní. Sedemdesiat rokov židovského vyhnanstva v Babylone, o ktorých prorokovali proroci (Izaiáš, Jeremiáš), ktoré sa aj vyplnili, je 70 lunisolárnych rokov (rok o dĺžke zhruba 365 dní).

- 1) *Stručná história izraelského národa*, 3. časť, Solas číslo 62, jar 2024, str. 31 <http://casopis.solas.sk/vyucovanie/strucna-historia-izraelskeho-naroda-3-cast>
- 2) Keaton Halley (2015) Belshazzar: The second most powerful man in Babylon – How archaeology vindicated the Bible’s curious claims about King Belshazzar. *Creation* 37(3):12–15 (júl 2015), <https://creation.com/archaeology-belshazzar>
- 3) Hebrew Calendar explained: <https://www.wednesdayintheword.com/the-hebrew-calendar/>
- 4) Austin (2008) Is Darius, the king of Ezra 6:14–15, the same king as the Artaxerxes of Ezra 7:1? *Journal of Creation* 22(2):46–52, 2008. <https://creation.com/darius-is-artaxerxes>
- 5) Peter Vajda, *Zmluva zaslúbení*, vyd. SOLAS, Žilina 2017, ISBN 978-80-971486-1-4
- 6) Samuel J. Schultz, *Starý zákon mluví*, Czech Edition 1991 BEE International, Viena, Austria
- 7) J. C. Douglas (editor) a kol., *Nový biblický slovník*, Návrat domů, Praha 1996, ISBN 80-85495-65-1.

Andrew Murray

Ako ten, ktorý slúži

*Keď teda ja, Pán a Majster, umyl som vám nohy,
aj vy ste povinní navzájom si umývať nohy.*

Ján 13: 14

Ale ja som medzi vami ako ten, čo slúži.

Lukáš 22: 27

V predošlej úvahe sme premýšľali o tom, aké právo má Pán očakávať od svojich vykúpených, že budú nasledovať jeho príklad.

„Aj vy máte jeden druhému umývať nohy.“ Toto je slovo, ktorého plný význam by sme chceli pochopiť. Podoba sluhu, ktorú prijal Pán Ježiš, očistenie, ktoré bolo účelom jeho služby, a sila lásky, ktorá ho k tomu hnala, to sú tri hlavné myšlienky, ktorými sa chceme bližšie zaoberať.

Najprv premýšľajme o podobe sluhu, ktorú na seba vzal. Všetko bolo pripravené na poslednú večeru, dokonca aj voda, ktorou podľa vtedajších zvyklostí mali byť umyté nohy hostí; chýbal iba otrok, ktorý by túto prácu vykonal. Každý čakal na toho druhého; nikomu z dvanástich ani nenapadlo, že by sa mal sám znížiť k tomu, aby vykonal túto službu. Aj pri stole sa ešte stále zaoberali myšlienkami na to, ktorý z nich bude najväčší v očakávanom kráľovstve (Lukáš 22:26-27). Zrazu Pán Ježiš vstal (bolo to potom, ako sa posadili k stolu), odložil svoje rúcho, opásal sa zásterou a začal umývať ich nohy. Aká krásna scéna, ktorú pozorovali i anjeli s úctivým obdivom! Pán Ježiš, vládca vesmíru, skrze ktorého bolo všetko stvorené, na ktorého povel

boli pripravené légie anjelov, ten, ktorý by láskavým slovom mohol určiť, ktorý z učeníkov sa má podujať k tejto službe, on sám zaujal miesto otroka; svojimi svätými rukami sa dotýka zaprášených nôh a umýva ich. Toto urobil v plnom vedomí svojej Božej slávy, pretože Ján hovorí: „Ježiš vedel, že mu dal Otec všetko do rúk, a že vyšiel od Boha a ide k Bohu.“ Rukám, do ktorých Boh dal všetko, nie je nič nečisté. U Boha nikto nie je ponížený tým, že koná nenápadnú službu; naopak, skrze tých, ktorým ju zveruje, sa môže i tá najmenšia práca stať vyvýšenou a cennou. V tom, čo by sme my ľudia nazvali hlbokým ponížením, vidí náš Pán nebeskú slávu, a skrze toto poníženie chce svojej Cirkvi prekliessniť cestu pravého požehnania. Práve preto, že je Otcem milovaný Syn, do ktorého rúk Otec všetko dal, práve preto mu nebolo zaťažko takto hlboko sa skloniť. Keď Pán Ježiš prijal podobu sluhu, ukázal, podľa akého zákona sa radia hodnosti v jeho Cirkvi. Čím vyššie v milosti človek túži stáť, tým väčšiu radosť mu musí pôsobiť byť služobníkom všetkých. „A kto by sa medzi vami chcel stať prvým, bude vašim sluhom“ (Matúš 20:27); „A kto z vás je najväčší, nech vám je služobníkom“ (Matúš 23:11).

Sluha musí mať vždy pred očami prácu a záujmy svojho Pána a musí mu záležať na tom, aby Pán videl, že sa snaží o to, čo je užitočné a potrebné Pánovi. Toto robil Pán Ježiš: „Lebo ani Syn človeka neprišiel, aby jemu slúžili, ale aby on slúžil a dal život ako výkupné za mnohých.“ (Marek 10:45) „Ale ja som medzi vami ako ten, čo slúži.“ Tak teda aj ja musím medzi Božími deťmi žiť ako služobník všetkých. Ak chcem byť požehnaním pre druhých, môže sa to stať iba prostredníctvom pokornej, láskavej ochoty slúžiť im bez toho, že by som sa staral o svoju vlastnú česť a vlastné pohodlie. Musím nasledovať príklad Pána Ježiša a umývať nohy jeho učeníkov. Služobník to nepovažuje za poníženie, nehanbí sa, že naňho budú hľadieť ako na podriadeného; slúžiť iným je jeho úloha, jeho povolanie. Dôvod, prečo často nie sme pre ostatných požehnaním, je v tom, že sa považujeme za lepších v milosti a daroch, alebo prinajmenšom za rovnocenných. Ak by sme sa však najprv naučili od nášho Pána porovnávať sa s druhými v požehnanom zmýšľaní služobníka, akým veľkým požehnaním by sme boli pre svoje okolie! Kiež by sme dali tomuto Pánovmu príkladu v jeho Cirkvi miesto, ktoré mu prináleží. Moc jeho prítomnosti by sa hneď mohla prejavíť.

V čom ale spočíva táto práca, ktorú Pán Ježiš zveril učeníkom v duchu pokornej služby? Umývanie nôh poukazuje na dve veci: najprv na očistenie a obnovenie tela, potom aj na očistenie a vykúpenie duše. Po celý čas, čo Pán Ježiš žil na zemi, boli tieto dve skutočnosti vždy spojené! „Chorí sa liečia a chudobným sa zvestuje evanjelium.“ Pri chromých a mnohých iných cho-

rých bolo uzdravenie tela predobrazom a zaslúbením života pre dušu.

Učeníci Pána Ježiša určite spozorneli, keď počuli príkaz: „... aj vy ste povinní navzájom si umývať nohy.“ Hoci Pán Ježiš nezabúda, že vonkajší, telesný život je bránou k vnútornému zmýšľaniu ducha, neprestajne má ako hlavný záujem pred očami vykúpenie duše; avšak i tak si ako cestu priblíženia k duši volí ochotnú službu lásky v malých, neviditeľných veciach každodenného života. Ako služobník sa nedokazoval tým, že by odkrýval a karhal chyby; nie, živé svedectvo o tom, čo znamená byť nasledovníkom Pána Ježiša, vydáva svojou láskavosťou a prívetivosťou, ktorou sa v každodennom živote ukazovalo, že je vždy ochotný a pripravený pomáhať a slúžiť. Slovo z úst takej osoby má moc a ľahko si nachádza cestu k druhému. Keď sa taký človek dostane do styku s hriechom, prevrátenosťou a odporom človeka, tak namiesto toho, aby bol sklúčený, vytrvá v láske, pretože myslí na to, koľko trpezlivosti s ním má Pán Ježiš a ako ho denne očisťuje. Je si preto vedomý toho, že je od Boha povolaným sluhom k tomu, aby sa ponížil do najväčšej hĺbky, aby slúžil ľuďom a zachránil ich dokonca aj vtedy, keď by to znamenalo položiť sa pod ich nohy.

Takýto život láskyplnej služby sa môžeme naučiť len od Pána Ježiša. Ján píše: „Miloval svojich, ktorí boli na svete, až do konca ich miloval.“ (Ján 13:1) Láske nie je nič príliš ťažkým, láska nikdy nehovorí o obeti, ktorú musí priniesť. Rada dá všetko, aby milovanému učinila dobre, hoci by bol toho nehodný. Z lásky sa Pán Ježiš stal služobníkom; a len skrze lásku sa nám toto postavenie a práca služobníka stanú tak vzácnymi, že v tom i my

vytrváme, nech to stojí, čo chce. Možno niekedy, podobne ako Pán Ježiš, budeme musieť umývať nohy aj Judášovi, ktorý nás za to odmení nevďačnosťou a zradou. Pravdepodobne sa stretne aj s nejakým Petrom, ktorý najprv odmietne našu službu so slovami „Nikdy mi nebudeš umývať nohy!“, neskôr ale bude s ňou nespokojný, kým nepristúpime na jeho netrpezlivé: „Nielen nohy, ale aj ruky a hlavu.“ Len láska, nebeská, nezrušiteľná láska pôsobí trpezlivosť, odvahu a múdrosť pre túto veľkú službu, ktorú nám zveril náš Pán skrze svoj svätý príklad, pričom hovorí: „Aj vy ste povinní navzájom si umývať nohy.“

Ó, moja duša, tvoja láska tu nestačí, preto pozorne počúvaj toho, ktorý hovorí: „Zostaňte v mojej láske.“ Jedinou túžbou tvojej duše má byť to, aby ti Pán Ježiš ukázal, ako veľmi ťa miluje, a aby ťa on sám zachoval v jeho láske. Ako si ten, ktorého miluje Pán, ži každodenne vo vedomí, že jeho láska ťa umýva a očisťuje, neustále ťa nosí a žehná. Táto jeho láska, vyliata v tebe, bude potom aj z teba prúdiť k druhým a teba sa stane veľkou radosťou nasledovať jeho príklad a umývať nohy tvojich bratov. Nestážuj sa na nedostatok lásky a pokory u druhých, ale o to viac sa modli, aby Pán skutočne prebudil svoj ľud, aby tento verne nasledoval jeho šlapaje, aby aj svet poznal, že si berie od neho príklad. Ak to nebude jasné v tvojich očiach hneď, ako si zaželaš, nechaj sa tým vyburcovať k ešte vrúcnejšej modlitbe, aby Pán aspoň v tebe našiel takého uče-

níka, ktorý bude rozumieť a dokazovať to, že milovať a slúžiť ako Pán Ježiš je nielen jeho najväčšou radosťou a blahom, ale aj spôsobom, ako sa stať radosťou a požehnaním pre druhých.

Môj Pane, vydávam sa Ti k tomuto požehnanému životu a službe. Na Tebe som videl, že duch služobníka je kráľovským duchom, ktorý zostúpil z neba a znovu sa do neba navrátil.

Ty, večná láska, prebývaj vo mne, aby môj život bol taký ako ten Tvoj a aby som ako Ty mohol i ja povedať: „Ja som medzi vami ako ten, čo slúži.“

Oslávený Syn Boží, Ty vieš, že Tvoj duch má v nás ešte tak málo miesta a že tento život služobníka je v protiklade so všetkým, čo svet považuje za úctyhodné a žiadostivé. Ty si však prišiel preto, aby si nás naučil, čo je správne v Tvojich očiach, a aby si nám ukázal, čo nebesia vidia ako česť – stať sa najmenším a slúžiť. Ty, ktorý nám dávaš nielen nové myšlienky, ale aj nové pocity, daruj mi srdce podobné Tvojmu, srdce plné Svätého Ducha, srdce, ktoré dokáže milovať tak, ako miluješ Ty. Pane, Ty si mi dal svojho Svätého Ducha; Tvoja plnosť je mojím dedičstvom; v radosťi vo Svätom Duchu môžem žiť tak, ako si žil Ty. Vydávam sa k životu v službe, ako bola Tvoja. Nech je vo mne tá istá myseľ, ktorá bola v Tebe, v ktorej si sa vzdal slávy, prijal si podobu sluhu a ponížil si sa tak hlboko, že si bol nájdený ako človek. Áno, Pane, nech skrze Tvoju milosť zmýšľam rovnako, ako si zmýšľal Ty. Amen.

Skrátená 3. kapitola z knihy Andrew Murray *Na podobu Ježiša Krista*. (Úvahy o požehnanom živote a našom premieňaní sa na podobu Božieho Syna). Pôvodný názov knihy v angličtine *Like Christ*. Pre misijné účely pripravila MSEJK Bratislava (2018) pod vedením zodpovedného redaktora Imricha Fülöpa. Publikované so súhlasom zodpovedného redaktora MSEJK.

Oprava v 62. čísle

Opravu treba urobiť na strane 35 v pravom stĺpci a v 11 riadku odspodu vo vete: *V prepočte na naše kalendárne roky (solárneho gregoriánskeho kalendára) sa 70 Danielových týždňov rovná 476 rokov (aj 25 dní, ak by sme chceli byť presní na jeden deň).* Prosíme, v tejto vete opravte číselný údaj **70** na **69**. Veta potom má správne znieť: *V prepočte na naše kalendárne roky (solárneho gregoriánskeho kalendára) sa 69 Danielových týždňov rovná 476 rokov (aj 25 dní, ak by sme chceli byť presní na jeden deň).* Ďakujeme!

Redakcia Solas

Oznam

Ako sme už oznámili v predchádzajúcich číslach, koncom tohto kalendárneho roka ukončujeme vydávanie časopisu *Solas*. Za doterajšiu podporu činnosti združenia Vám ďakujeme a prosíme, ukončíte svoju finančnú podporu.

Vedenie o. z. Solas a redakčná rada časopisu

Solas číslo 63, 17. ročník, 2024/2 (leto)

Časopis *Solas* vydáva občianske združenie Solas, Smreková 11, 010 07 Žilina 7.
IČO: 42064619. Je evidovaný Ministerstvom kultúry SR pod číslom EV 22/08.

Vychádza štyrikrát do roka.

Je nepredajný. Odberateľom ho zasielame bezplatne.

Číslo 63 vyšlo 3. júna 2024 v náklade: 1 120 ks.

Tlač a distribúcia: Alfa print, s. r. o., Martin, www.alfaprint.sk

Fotografie: Redakcia *Solas*

Zodpovedný redaktor: Drahoslav Vajda, <http://drahoslav.solas.sk>

Poštová adresa redakcie: Redakcia *Solas*, P. O. Box 76, 010 07 Žilina 7, Slovensko
(Address: Editorial Board *Solas*, P. O. Box 76, SK 010 07 Zilina 7, Slovakia, Europe)

Tel. číslo redakcie: +421 948 444 155

e-mail: redakcia.solas@solas.sk; solas@solas.sk
web stránky: www.solas.sk; casopis.solas.sk; blog.solas.sk

ISSN 1337-883X

SOLA SCRIPTURA
SOLUS CHRISTUS
SOLA GRATIA
SOLA FIDE
SOLI DEO GLORIA



*Hľadže, dnes som ti predložil život a dobré,
smrť a zlé prikazujúc ti dnes, aby si miloval
Hospodina, svojho Boha... v zemi, do ktorej ideš*

5. Mojžišova 30:15-16

Jedine Bohu patří sláva

